

Další nálezy únětické kultury a raně středověký hrob z Klecan u Prahy

Lucia Mattiello – Petra Zemanová –
Petra Stránská – Ivo Světlík – Romana Kočárová

Úvod

Na přelomu září a října 2015 proběhl v ulicích Spojovací a V Nových Domkách v Klecanech u Prahy (okr. Praha-východ; *obr. 1*) menší záchranný archeologický výzkum vyvolaný rekonstrukcí komunikace (Mattiello 2016, 906). Plocha se nacházela v prostoru, z jehož blízkého okolí jsou známy četné nálezy z období únětické kultury a raného středověku. Ačkoli se jednalo o plochu porušenou mnoha novodobými liniovými výkopy, podařilo se zde prozkoumat pět objektů sídlištního charakteru, z nichž minimálně objekty 1, 2, 3 a 6 náleží kultuře únětické, a jeden hrob (objekt 5), který lze zařadit do raného středověku.

Přírodní podmínky a dějiny bádání

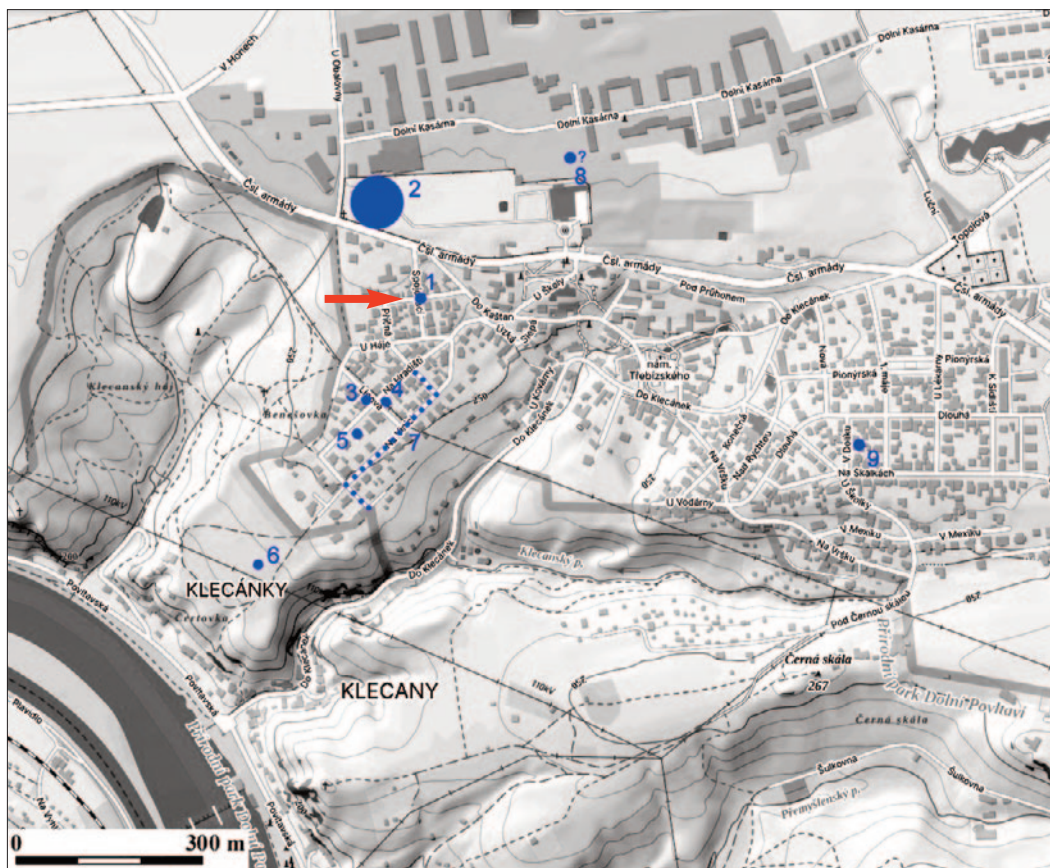
Přírodní podmínky i dějiny bádání byly obsáhle popsány v dřívějších shrnutích (Ernée – Profantová 2011; Profantová a kol. 2010; 2015), a není tedy nutné je zde opětovně vypisovat. Připomeňme pouze, že zkoumané objekty se nacházely na jižním svahu spadajícím k Vltavě přibližně 400 m severoseverovýchodně od klecanského hradiště (*obr. 2a, 2b*). Jedná se o středně svažité terén s nadmořskou výškou mezi 266 a 272 m n. m. Nejbližší vodní tok tvoří v současné době dva bezejmenné potoky představující pravostranný přítok Vltavy. První z nich se nachází přibližně 180 m severozápadním směrem v prostoru Klecanského háje, druhý pak ve vzdálenosti 270 m jihovýchodním směrem. Pro úplnost lze dodat, že řečiště Vltavy se v současné době nachází 720 m jihozápadním směrem. Půdní pokryv lokality sestává z kambizemě, fluvizemě, regozemě a černozemě (Tomášek 1997, 43. 53, 56). Podloží tvoří hlinitá spraš.

Obr. 1. Klecany, okr. Praha-východ. Poloha lokality na mapě Čech.

Nálezové okolnosti a metodika archeologického výzkumu.

Objekty byly zachyceny při archeologickém dohledu během celkové rekonstrukce ulic Spojovací a V Nových Domkách. V obou komunikacích byl stavební firmou nejprve elektrickým bouracím kladivem rozrušen asfaltový povrch, který byl následně těžkou mechanizací odebrán spolu se šterkovou podsýpkou i recentními vrstvami. Celková mocnost těchto odebraných vrstev činila 40–50 cm. Následně proběhlo ruční začistění plochy, při kterém bylo zachyceno celkem sedm archeologických situací. Všechny byly exkavovány standardními archeologickými metodami. Zásobní jámy (obj. 1, 2, 3, 6) byly rozděleny na poloviny, přičemž první půlka byla vybírána po mechanických vrstvách o mocnosti 20 cm, druhá po přirozených zásypových vrstvách. U objektu 5 (hrob) došlo nejprve k vybrání dvou liniových

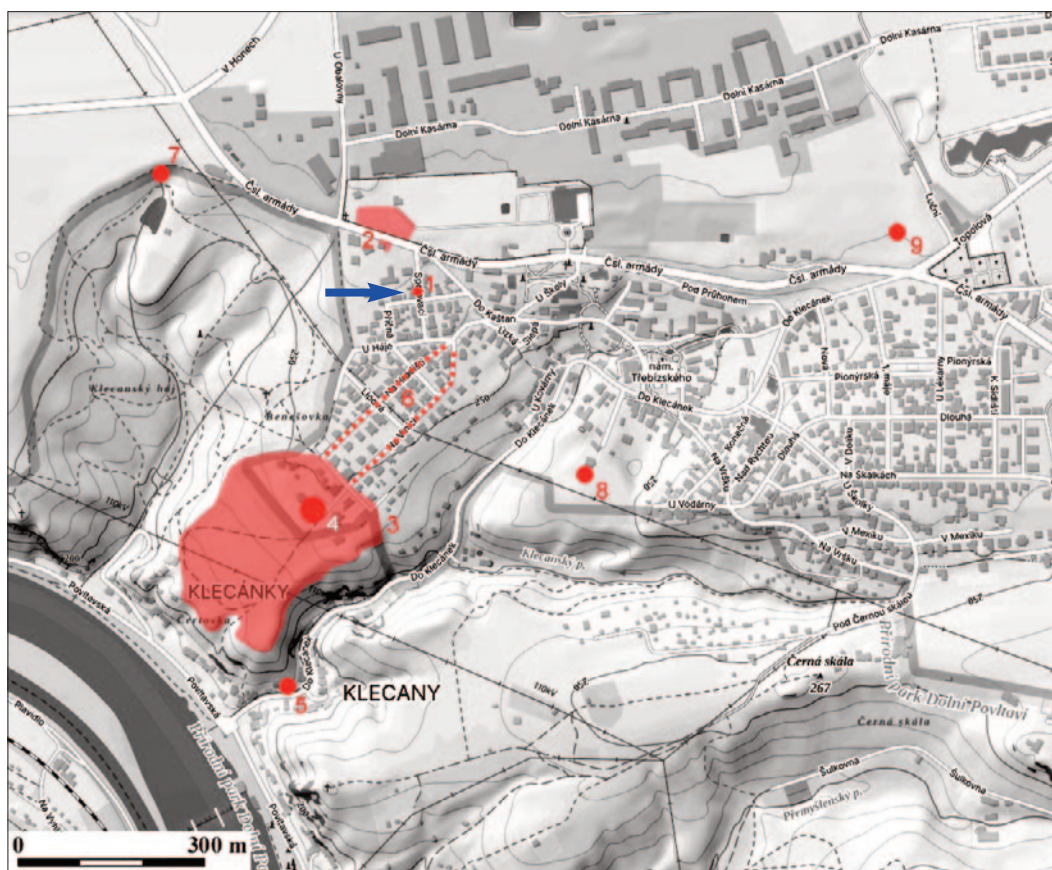
Obr. 2a. Klecany, okr. Praha-východ. Výřez z mapy s vyznačením místa výzkumu (1, šipka) a nejbližším osídlením ve starší době bronzové: 1 – referovaný výzkum (poloha objektů 1, 2, 3 a 6); 2 – poloha pohřebiště Klecany I; 3 – čp. 176 na rohu ulic Příčná a Na Hradišti; 4 – parc. č. 361/58 v ulici Na Hradišti; 5 – parc. č. 585 v ulici Na Hradišti; 6 – hradiště v Klecanech; 7 – ulice Na Vini; 8 – pravděpodobná poloha ovčína; 9 – poloha Na Skalkách.

výkopů, které hrobovou jámu porušovaly, a to pod úroveň hrobu, díky čemuž byl zdokumentován řez hrobovou jámou. Následně došlo k odebírání výplně na úroveň kostry a poté bylo přistoupeno k preparaci vlastního skeletu. Po jeho vyjmutí byla hrobová jáma začištěna na sprašové podloží. Objekty 4 a 7 byly prozkoumány průkopem, přičemž se ukázalo, že objekt 4 je pouze geologická záležitost. Ze dna objektů 5 a 6 byly odebrány vzorky k proplavení za účelem zjištění makrozbytků a případných drobných nálezů. Všechny zjištěné archeologické situace byly průběžně kresebné a fotograficky dokumentovány.¹

Popis objektů a nálezů

Jak již bylo naznačeno výše, výzkum proběhl v místě stávajících komunikací, tudíž se v celém prostoru nacházel asfalt, šterková podsýpka a novodobé navážky. Téměř v celé délce činila mocnost těchto navážek 40–50 cm, jen v severní části naleziště dosahovala mocnosti až 1 m. Pod navážkami se nacházelo již sprašové podloží.

¹ Terénní a dokumentační práce provedla firma Osina Archeo pod vedením L. Mattiello. O celkové zaměření archeologického výzkumu se postaral M. Kotek, digitalizaci jednotlivých objektů a jejich zanesení do celkového plánu v měřítku 1:200 provedly V. Doležálová a P. Zemanová. Antropologické zhodnocení kosterních pozůstatků je dílem P. Stránské (viz Příloha 1). O radiouhlíkovou analýzu se postaral I. Světlík (viz Příloha 2; za umožnění této analýzy děkujeme N. Profantové). Analýzu získaného dřeva provedla R. Kočárová (viz Příloha 3). Za určení zvířecích kostí děkujeme F. Doubkovi a za určení původu suroviny na zhotovení zrnětky M. Stárkové, P. Čápovi a R. Nádaskaymu z České geologické služby.

Obr. 2b. Klecany, okr. Praha-východ. Výřez z mapy s vyznačením místa výzkumu (1, šipka) a nejbližším osídlením v raném středověku: 1 – referovaný výzkum (poloha objektu 5); 2 – pohřebiště Klecany I; 3 – hradiště Klecany (Pravý Hradec); 4 – poloha pohřebiště na hradišti (Klecany II); 5 – Klecánky; 6 – ul. Na Hradišti a Na Vinici; 7 – poloha V Lobči; 8 – Klecany – u státního statku; 9 – poloha V Remízkách.

Většina zachycených objektů se nacházela u křižení ulic Spojovací a v Nových Domkách. Výjimku tvořily jen objekty 4 a 7, které byly v horní části ulice Spojovací, tj. v severní části zkoumané plochy, přičemž nejseverněji situovaný objekt 4 se ukázal být geologickou záležitostí (*obr. 3–6*).

V sídlištních jamách (objekty 1, 2, 3 a 6) se nacházel běžný pravěký sídlištní materiál zastoupený nejvíce fragmenty keramiky a mazanice. Pro zjednodušení popisu jsme keramiku rozčlenily do tří keramických tříd (KT):

KT I – hrubá silnostěnná užitková keramika, v jejímž keramickém těstě byla jako ostrívo použita příměs drobných kamínků a slídy.

KT II – středněstěnná užitková keramika s keramickým těstem s příměsí písku.

KT III – tenkostěnná stolní keramika z jemně plaveného keramického těsta.

Objekt 1 (*obr. 7, 8*)

Popis: sídlištní jáma (patrně obilnice) téměř kruhového tvaru s rovnými podloubenými stěnami poměrně plynule přecházejícími v mísovité dno, jižní část objektu se nachází pod nezkoumanou plochou.

Rozměry: průměr 190 cm, hloubka 54 cm.

Výplň: vrstva 1 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 5% výskytem pecek okrové spraše o velikosti do 5 cm, 5% výskytem fragmentů mazanice o velikosti do 5 cm, 2% výskytem uhlíků o velikosti do 1 cm, 1% výskytem kamenů o velikosti do 6 cm; vrstva 2 – černo šedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 8% výskytem peciček okrové spraše o velikosti do 3 cm, 10% výskytem fragmentů mazanice o velikosti 6–10 cm, 2% výskytem uhlíků o velikosti do 1 cm; vrstva 3 – okrová spraš, z 30 % promísená šedou prachovitou hlínou, poměrně silně ulehlá.

Nálezy: 43 zlomků keramiky (1–43), 249 fragmentů mazanice (46–294), 1 zvířecí kost (44), 1 zvířecí zub (45).

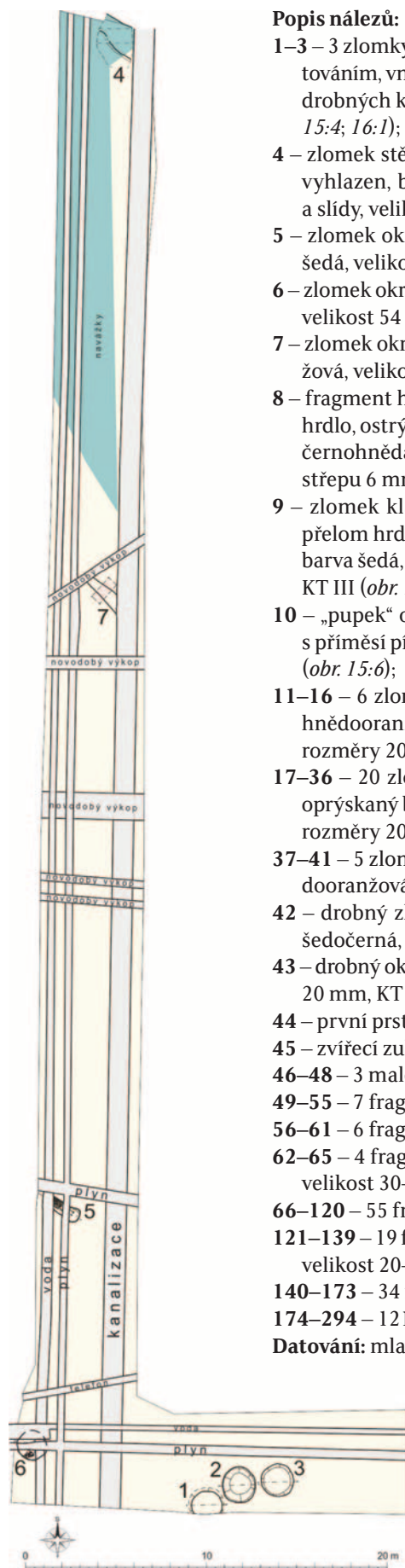

Obr. 3. Klecany, okr. Praha-východ. Výřez z katastrální mapy s vyznačením zkoumané plochy a objektů.

Obr. 5. Klecany, okr. Praha-východ. Celkový pohled na komunikaci v ulici Spojovací. Za hromadou hlíny uprostřed se nachází raně středověký hrob (objekt 5). Pohled od jihu.

Obr. 4. Klecany, okr. Praha-východ. Celkový pohled na komunikaci v ul. V Nových domkách. Zcela v popředí objekt 6, před bagrem sídlištní objekty 1, 2, 3. Pohled od západu.

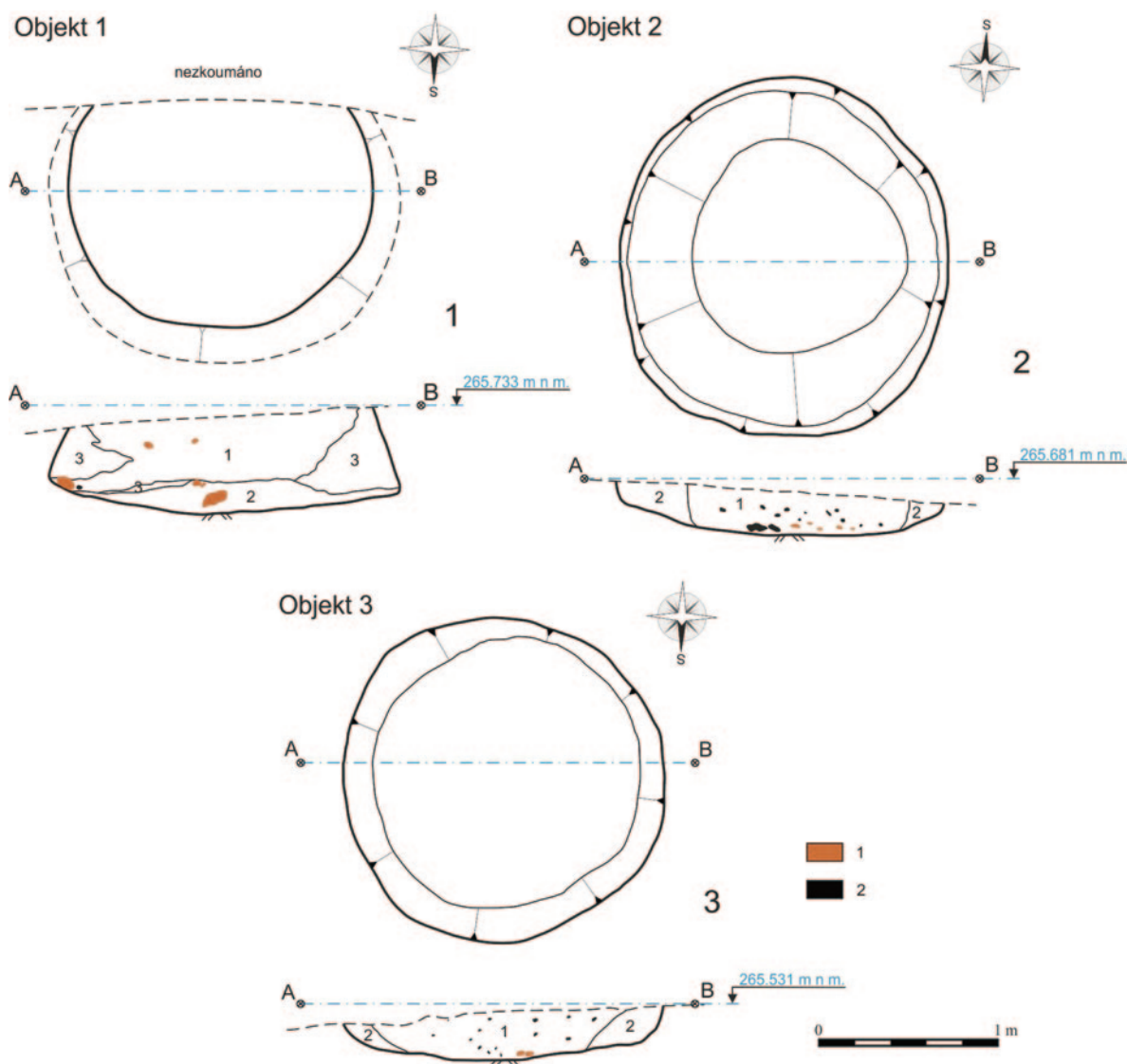

Popis nálezů:

- 1–3 – 3 zlomky výdutí keramické nádoby, vnější povrch upraven slámováním či prstováním, vnitřní povrch vyhlazen, barva hnědooranžová, keramické těsto s příměsí drobných kamínků a slídy, velikost 70–100 mm, síla střepu 10–13 mm, KT I (obr. 15:4; 16:1);
- 4 – zlomek stěny keramické nádoby s uchem, vnější povrch hladký, vnitřní povrch vyhlazen, barva hnědooranžová, keramické těsto s příměsí drobných kamínků a slídy, velikost 64 × 57 mm, síla střepu 5 mm, KT I (obr. 17:4);
- 5 – zlomek okraje hrncovité keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, velikost 85 mm, síla střepu 11 mm, KT II (obr. 15:3);
- 6 – zlomek okraje keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva hnědočerná, velikost 54 × 45 mm, síla střepu 8 mm, KT II (obr. 15:1);
- 7 – zlomek okraje keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva hnědooranžová, velikost 32 × 56 mm, síla střepu 5 mm, KT III (obr. 15:2);
- 8 – fragment hrdla a podhrdlí klasického únětického koflíku, velmi nízko posazené hrdlo, ostrý přechod mezi hrdlem a podhrdlím, povrch vně i uvnitř hlazený, barva černohnědá, keramické těsto jemné s příměsí písku, velikost 88 × 132 mm, síla střepu 6 mm, KT II (obr. 15:7);
- 9 – zlomek klasického únětického koflíku, dochováno hrdlo a náznak podhrdlí, přelom hrdla a podhrdlí ostrý, velmi nízko posazený, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, keramické těsto jemné plavené, velikost 32 × 60 mm, síla střepu 4 mm, KT III (obr. 15:5);
- 10 – „pupek“ odpadlý z těla nádoby, uvnitř hlazený, barva hnědá, keramické těsto s příměsí písku a drobných kamínků, velikost 27 × 25 mm, síla střepu 7 mm, KT II (obr. 15:6);
- 11–16 – 6 zlomků stěn keramických nádob, vnější i vnitřní povrch hlazený, barva hnědooranžová (1 × černá), keramické těsto s příměsí drobných kamínků a slídy, rozměry 20–50 mm, KT I;
- 17–36 – 20 zlomků stěn keramických nádob, povrch vně i uvnitř hlazený, místy oprýskaný barva šedoohnědá až šedočerná, keramické těsto s malou příměsí písku, rozměry 20–70 mm, KT II;
- 37–41 – 5 zlomků stěn keramických nádob, povrch vně i uvnitř hlazený, barva hnědooranžová, keramické těsto s malou příměsí písku, rozměry 20–50 mm, KT II;
- 42 – drobný zlomek těla keramické nádoby, vnější i vnitřní povrch hlazený, barva šedočerná, rozměry 10 mm, KT III;
- 43 – drobný okraj keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, rozměry 20 mm, KT III;
- 44 – první prstový článek koně;
- 45 – zvířecí zub – špičák menšího savce;
- 46–48 – 3 malé fragmenty mazanice s otiskem prutu, velikost 30–50 mm;
- 49–55 – 7 fragmentů mazanice s otiskem kulatiny, velikost 35–90 mm;
- 56–61 – 6 fragmentů mazanice s otiskem velké kulatiny, velikost 50–100 mm;
- 62–65 – 4 fragmenty mazanice s rovnou stěnou s otiskem prkna či rovného trámu, velikost 30–90 mm;
- 66–120 – 55 fragmentů mazanice s jednou rovnou stěnou, velikost 20–90 mm;
- 121–139 – 19 fragmentů mazanice představující výplň rohů s otisky trámů či prutů, velikost 20–80 mm;
- 140–173 – 34 fragmentů mazanice představující výplň rohů, velikost 20–90 mm;
- 174–294 – 121 amorfních fragmentů mazanice, velikost 10–60 mm.

Datování: mladší fáze únětické kultury.

Obr. 6. Klecany, okr. Praha-východ. Celkový plán zkoumané plochy. Zaměření M. Kotek, digitalizace V. Doležálková, P. Zemanová.

Obr. 7. Klecany, okr. Praha-východ. Objekty 1–3, kresebná dokumentace. 1 – mazanice, 2 – uhlíky. Kresba M. Hladík, digitalizace V. Doležálková, P. Zemanová.

Objekt 2 (obr. 7, 8)

Popis: sídlištní jáma (patrně obilnice) mírně oválného tvaru s šikmými konkávními stěnami plynule přecházejícími v mísovité dno.

Rozměry: 200 × 182 cm, hloubka 25 cm.

Výplň: vrstva 1 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 3% výskytem peciček okrové spraše o velikosti 2 cm vyskytujících se převážně u dna, 10% výskytem fragmentů mazanice o velikosti 2–8 cm, 5% výskytem uhlíků o velikosti 2–8 cm vyskytujících se převážně u dna; vrstva 2 – okrová spraš, poměrně silně ulehlá, s 15% výskytem peciček šedé prachovité hlíny o velikosti do 3 cm.

Nálezy: 20 zlomků keramiky (1–20), 67 fragmentů mazanice (21–87), 3 zlomky kamenné zrnotěrky (88–91).

Popis nálezů:

1–2 – 2 zlomky stěny masivní keramické zásobnice, vnější povrch zdrsňený prstováním, vnitřní povrch hlazený, barva hnědooranžová a černá, keramické těsto s příměsí drobných kamínků a slídy, velikost 83–103 mm, síla střepu 10–12 mm, KT I (obr. 16:2);

3–4 – 2 zlomky okrajů keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, velikost 45–62 mm, síla střepu 4–6 mm, KT II (obr. 16:3,4);

5 – zlomek okraje keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva černá, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, velikost 40 × 20 mm, síla střepu 5 mm, KT III (obr. 16:5);

- 6 – zlomek těla keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, velikost 70 mm, síla střepu 6–7 mm, KT II;
- 7–11 – 5 zlomků stěn nádoby keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva černá, keramické těsto z jemně plavené hlíny s nepatrnou příměsí písku, velikost 25–50 mm, síla střepu 5–7 mm, KT II;
- 12–17 – 6 zlomků stěn keramické nádoby s přihlazeným povrchem, barva červenohnědá, keramické těsto silně písčité s ostrivem z drobných kamínků a slidy, velikost 15–40 mm, síla střepu 6–11 mm, KT II;
- 18–20 – 3 zlomky stěny keramické nádoby z jemně plavené hlíny, vnitřní i vnější povrch hlazený, barva hnědá, velikost 15–18 mm, síla střepu 4–5 mm, KT III;
- 21–48 – 28 fragmentů mazanice s jednou rovnou plochou o velikosti 10–50 mm;
- 49–58 – 10 fragmentů mazanice představující výplň rohů o velikosti 20–100 mm;
- 59–87 – 29 amorfních fragmentů mazanice o velikosti 10–50 mm;
- 88–91 – 3 zlomky zrnotěrky s nepatrně prohnutou pracovní plochou z načervenalého hrubozrnného pískovce, místy s většími valounky, nevytříděný, největší zlomek 10 × 6 cm, další o velikosti cca 8 a 6 cm.
- Datování:** kultura únětická.

Obr. 8. Klecany, okr. Praha-východ. Celkový pohled na sídlištní objekty 1, 2 a 3. Pohled od jihozápadu. Foto L. Mattiello.

Objekt 3 (obr. 7, 8)

Popis: sídlištní jáma (patrně obilnice) téměř kruhového tvaru s šikmými konkávními stěnami plynule přecházejícími v mísovité dno.

Rozměry: 178 × 182 cm, hloubka 28 cm.

Výplň: vrstva 1 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 5% výskytem pecek okrové spraše o velikosti do 5 cm, 5% výskytem fragmentů mazanice o velikosti do 5 cm, 2% výskytem uhlíků o velikosti do 1 cm, 1% výskytem kamenů o velikosti do 6 cm; vrstva 2 – okrová spraš, z 30 % promísená šedou prachovitou hlínou, poměrně silně ulehlá.

Nálezy: 26 zlomků keramiky (1–26), 118 fragmentů mazanice o celkové váze 239 g (27–144).

Popis nálezů:

- 1–3 – 3 zlomky těla masivní zásobnice, vnější povrch zdrsněn prstováním, vnitřní povrch hlazený, barva hnědooranžová, keramické těsto s příměsí drobných kamínků, velikost 40–110 mm, síla střepu 8–9 mm, KT I (obr. 16:6);
- 4 – zlomek těla masivní zásobnice s plastickým výčnělkem (pupkem), vnější povrch zdrsněn dřívkováním, vnitřní povrch hlazený, barva černošedá, keramické těsto s příměsí drobných kamínků, velikost 90 × 78 mm, síla střepu 12–15 mm, KT I (obr. 16:7);
- 5 – zlomek okraje keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva hnědooranžová, uvnitř šedá, velikost 56 × 38 mm, síla střepu 6–7 mm, KT II (obr. 17:1);
- 6–12 – 7 zlomků z těl keramických nádob, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedá, rozměry 20–50 mm, síla střepu 6–8 mm, KT II;
- 13–21 – 9 zlomků z těl nádob, povrch vně i uvnitř hlazený, barva hnědooranžová až okrová, rozměry 10–60 mm, síla střepu 6–9 mm, KT II;
- 22 – zlomek okraje keramické nádoby, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedočerná, velikost 26 × 37 mm, síla střepu 3–4 mm, KT III (tab. 17:2);
- 23 – zlomek z těla keramické nádobky, povrch vně i uvnitř hlazený, barva šedokrová, velikost 30 × 43 mm, síla střepu 3–4 mm, KT III;
- 24–26 – 3 zlomky z těl nádob vně i uvnitř hlazené, barva hnědookrová, velikost 20–40 mm, KT II;
- 27 – fragment mazanice s otiskem kulatiny, velikost 50 mm;
- 28–34 – 7 fragmentů mazanice s dvěma lícovanými stěnami (pravděpodobně výmaz rohové konstukce), velikost 30–60 mm;
- 35–52 – 18 fragmentů mazanice s lícovanou stěnou, velikost 50 mm;
- 53–144 – 92 fragmentů mazanice amorfního tvaru, velikost 10–40 mm.

Datování: kultura únětická.

Objekt 4

Popis: zahloubenina (prohlubeň) neurčitého tvaru s nejasnými hranami, jejíž výplň plynule přecházela do sprašového podloží; pravděpodobně se jedná o přírodně-geologickou záležitost.

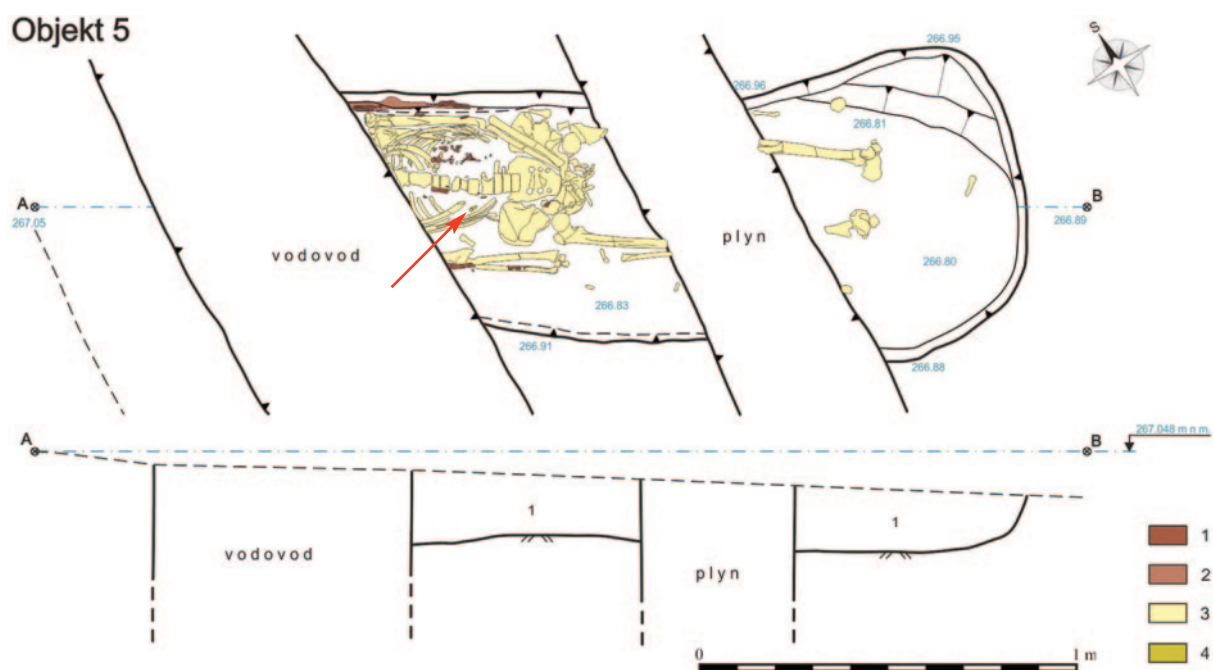
Rozměry: cca 280 × 100 cm, hloubka 10–20 cm.

Výplň: vrstva 1 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 5% výskytem peciček spraše o velikosti do 1 cm; vrstva 2 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, s 30% výskytem peciček spraše o velikosti do 30 cm.

Nálezy: –

Objekt 5 (obr. 9–11)

Popis: mělce zahloubená hrobová jáma obdélného tvaru se zaoblenými rohy; zemřelý jedinec mužského pohlaví uložen v natažené poloze na zádech s pravou rukou podél těla a levou v klíně; věk stanoven nad 55 let; z kosterních pozůstatků zachovány hrudní a bederní obratle, většina žeber, levá lopatka, obě kosti pažní (většina pravé však

Obr. 9. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 5. 1 – dřevo; 2 – pozůstatky dřeva; 3 – lidská kost; 4 (+ šipka) – lidský zub. Kresba M. Hladík, digitalizace V. Doležálková, P. Zemanová.

Obr. 10. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 5. Celkový pohled na raně středověký hrob. Pohled od jihu. Foto L. Mattiello.

Obr. 11. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 5. Detailní pohled na hrud' pohřbeného jedince a pozůstatky dřevěné konstrukce. Šipka označuje lidský zub. Foto L. Mattiello.

odstraněna novodobým výkopem), vřetenní a loketní, kost křížová, kosti pánevní, drobné kosti ruky i nohy, obě kosti stehenní, lýtkové a holenní (částečně ovšem odstraněny novodobým výkopem); pozůstatek dřevěné úpravy – zachována část levé bočnice a svrchní desky; hrobová jáma porušena dvěma novodobými výkopy: výkopem pro vodovod na západním okraji, který odstranil lebku, část obratlů, žeber a část pravé horní končetiny, a výkopem pro plyn ve východní části, který porušil část dolních končetin.

Orientace: SZ–JV.

Rozměry: 200–226 × 80 cm, hloubka 20 cm.

Výplň: šedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 5% výskytem peciček (vel. do 2 cm) okrové spráše.

Nálezy: lidský zub v oblasti pasu (1), v zásypu zvířecí zub (2), 2 zlomky keramiky (3, 4) a malý fragment mazanice (5).

Popis nálezů:

1 – lidský zub – silně obroušený levý horní střední řezák, vel. 21 mm;

2 – zvířecí zub z mladého jedince prasete, vel. 27 mm;

3 – zlomek podhrdlí keramické nádoby, střep na lomu šedý, vnitřní strana tmavě růžová, vnější tmavě a světle hnědá, ostřívo 1 mm, mírně slída, povrch jemně krupičkovitý hlazený, na okraji zdoben vlnicí nástrojem minimálně o dvou hrotech, velikosti 36 mm, síla 7 mm (*obr. 17:3*);

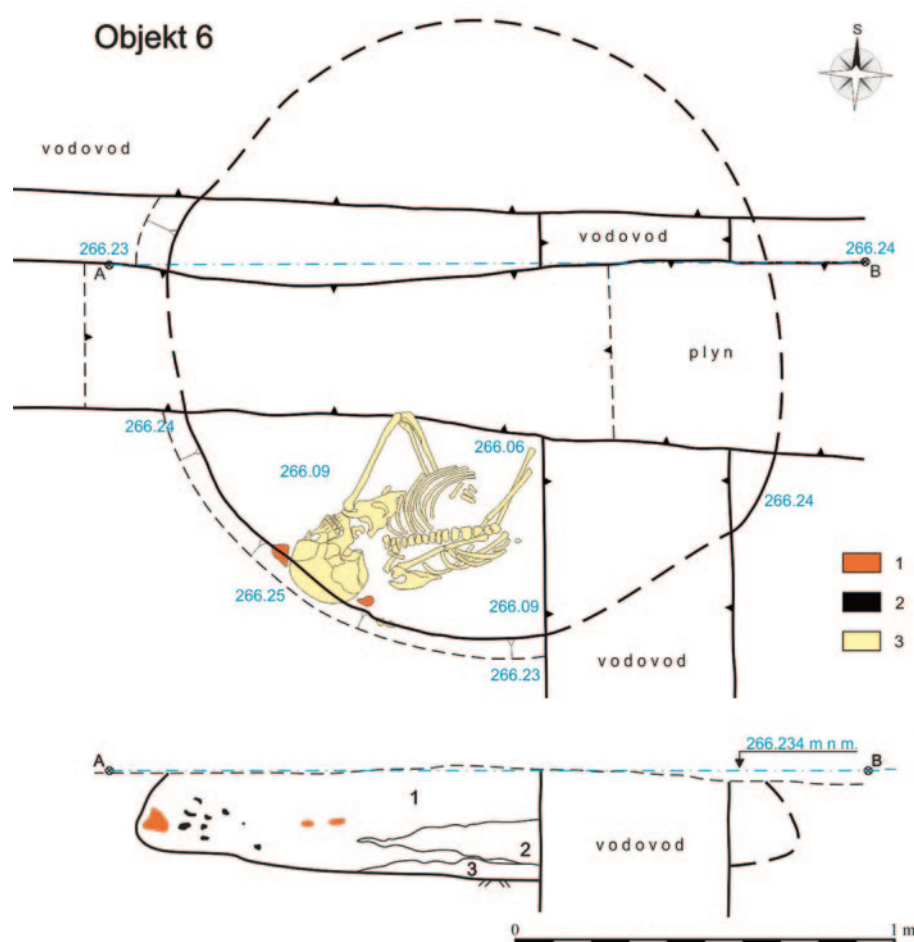
4 – zlomek stěny nádoby – patrně ze spodní části, střep na lomu šedý písčitý, obě stěny hlazené, vnější povrch světle šedý, vnitřní bílošedý, mírně ostřívo 1 mm, spíše ojediněle slída, velikost 25 mm, síla 6 mm;

5 – malý fragment mazanice patrně s jednou lícovanou stěnou, velikost 13 mm.

Datování: konec 9. – první dvě třetiny 10. století.

Objekt 6 (*obr. 5, 12, 13*)

Popis: sídlištní jáma (patrně obilnice) nejspíše téměř kruhového tvaru s podhloubenými stěnami plynule přecházejícími v misovité dno; objekt porušen třemi novodobými liniovými výkopy: severní část výkopu porušena výkopem pro vodovod vedeným západovýchodním směrem, střední část výkopem pro plyn vedeným rovněž západovýchodním směrem a část východní opět výkopem pro vodovod vedeným severojižním směrem; v jihozápadní

Obr. 12. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 6. 1 – mazanice; 2 – uhlík; 3 – lidská kost. Kresba M. Hladík, digitalizace V. Doležalková, P. Zemanová.

části torzo lidského skeletu ležící v poloze na břiše hlavou k západu s levou rukou nataženou pod trupem a pravou pokrčenou v lokti s dlaní a prsty pod trupem, polohu nohou nebylo možné vzhledem k novodobému zásahu specifikovat, dle antropologické analýzy (viz Příloha 1) jde o mladšího jedince ve věku 20–29 let, pravděpodobně ženu.

Rozměry: průměr cca 160 cm, hloubka 30 cm.

Výplň: vrstva 1 – tmavá hnědošedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, s 20% výskytem proplástů okrové spraše (velikost 10–50 cm), 5% výskytem peciček spraše o velikosti do 2 cm, 10% výskytem fragmentů mazanice o velikosti do 5 cm, 3% výskytem uhlíků o velikosti do 4 cm.

Nálezy: zlomek pazourkové šipky (70) pod hrudníkem zemřelého jedince, v zásypu 12 zlomků keramiky (1–12) a 57 fragmentů mazanice o celkové váze 253 g (13–69).

Popis nálezů:

1–6 – torzo klasického únětického koflíku (nalezeno v 6 ks: 4 zlomky okraje, 1 zlomek přelomu hrdla a podhrdlí, 1 zlomek z hrdla) s velmi nízko posazeným přelomem hrdla a podhrdlí, ostrý přelom hrdla a podhrdlí zdůrazněn schůdkem těsně nad přelomem, vnitřní i vnější povrch hlazený, vnější povrch vy-

Obr. 13. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 6. Celkový pohled na sídlištní objekt s pohřbeným jedincem. Pohled od severu. Foto L. Mattiello.

leštěný téměř do kovového lesku, barva černá, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, velikost jednotlivých zlomků 20–70 mm, síla střepu 3–5 mm, KT III (*obr. 18:1a,b*);

7–8 – 2 drobné zlomky stěny keramické nádoby z jemně plavené hlíny, vnitřní i vnější povrch hlazený, barva černá, velikost 10–20 mm, síla střepu 5 mm, KT III (mohou patřit k torzu únětického koflíku viz zlomky 1–6);

9 – zlomek široce prohnutého hrdla keramické nádoby, vnitřní i vnější povrch hlazený, barva hnědookrová, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, rozměry 100 × 60 mm, síla střepu 5 mm, KT II (*obr. 18:2a,b*);

10 – zlomek stěny masivní zásobnice, vnější povrch zdrsněn prstováním, vnitřní povrch vyhlazen, barva hnědo-oranžová, velikost 55 × 45 mm, síla střepu 9 mm, keramické těsto s příměsí drobných kamínků a slidy, KT I;

11 – zlomek stěny keramické nádoby z jemně plavené hlíny s nepatrnou příměsí písku, vnitřní i vnější povrch hlazený, barva červenohnědá, velikost 35 × 40 mm, síla střepu 8 mm, KT II;

12 – zlomek stěny keramické nádoby, vnitřní i vnější povrch hlazený, barva šedá, keramické těsto jemně plavené s nepatrnou příměsí písku, velikost 60 mm, síla střepu 8–10 mm, KT I;

13 – fragment mazanice s otiskem kulatiny (nejspíše kůlu), velikost 27 mm;

14 – fragment mazanice s otiskem tyče či prutu, velikost 43 mm;

15 – fragment mazanice s otiskem prutu a jednou rovnou stěnou, velikost 25 mm;

16 – fragment mazanice s otiskem prutu a dvěma rovnými stěnami, velikost 25 mm;

17–31 – 15 fragmentů mazanice s jednou rovnou stranou, velikost 10–43 mm;

32–34 – 3 fragmenty mazanice s vyhlazenou stěnou, velikost 25–40 mm;

35–36 – 2 fragmenty mazanice s náznakem kulatiny, velikost 19–28 mm;

37 – fragment mazanice s hrubou rovnou stěnou (otisk dřeva?), velikost 28 mm;

38 – fragment mazanice s dvěma rovnými stěnami svírajícími pravý úhel, velikost 20 mm;

39 – fragment mazanice s dvěma rovnými stěnami svírajícími tupý úhel, velikost 32 mm;

40 – fragment mazanice s jednou rovnou stěnou v kombinaci s tupě zalomenou rovnou stěnou, velikost 36 mm;

41–69 – 29 amorfních fragmentů mazanice, velikost 10–45 mm;

70 – zlomek pazourkové šipky s odlomeným křídélkem, velikost 24 × 21 mm (*obr. 17:5*).

Datování: mladší fáze únětické kultury.

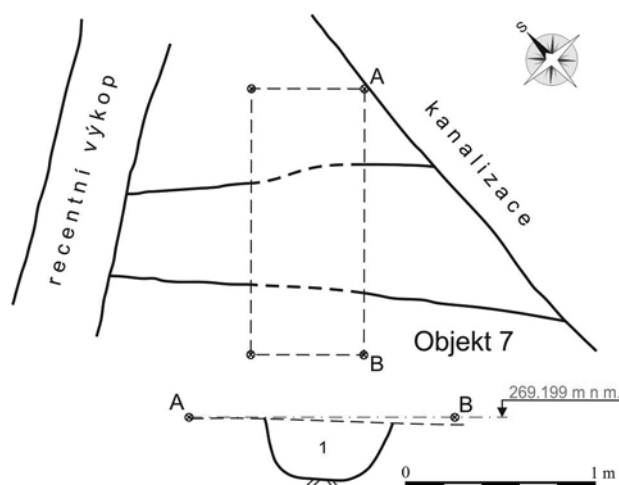
Objekt 7 (*obr. 14*)

Popis: žlábek liniového tvaru zužující se směrem k severozápadu, s šikmými mírně konkávními stěnami plynule přecházejícími v mísovité dno; na severozápadní i jihovýchodní straně porušen novodobými liniovými výkopy pro inženýrské sítě.

Rozměry: doch. 240 × 72 cm, hloubka 32 cm.

Výplň: vrstva 1 – okrově šedá prachovitá hlína, poměrně silně ulehlá, z 30 % promísená okrovou spraší, s 2% výskytem cicvárů o velikosti do 2 cm.

Nálezy: –

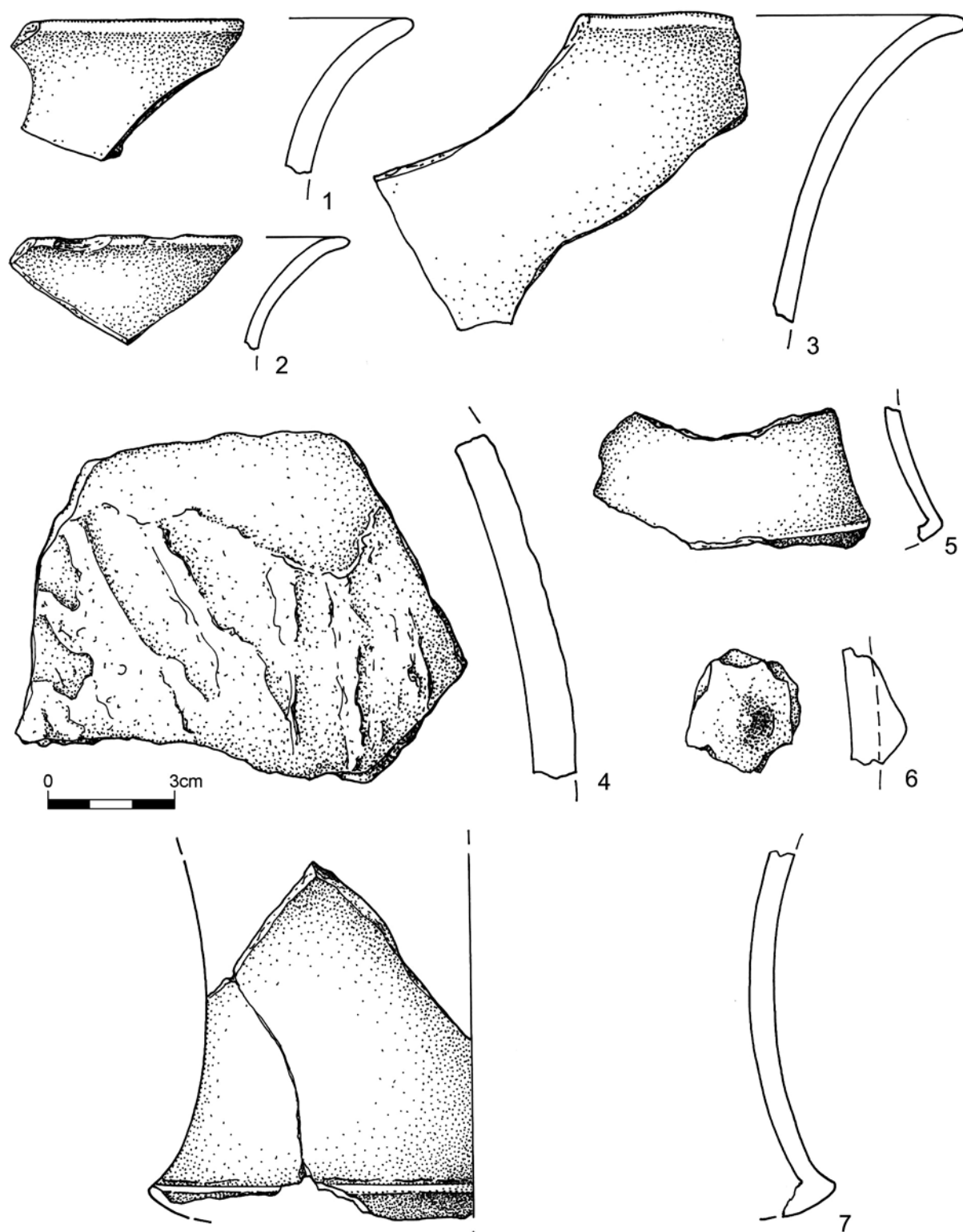
Obr. 14. Klecany, okr. Praha-východ. Objekt 7. Kresba M. Hladík, digitalizace V. Doležálková, P. Ze-manová.

Zhodnocení a datace nálezů z doby bronzové

Z pravěkých objektů se podařilo prozkoumat celkem čtyři zásobní jámy (objekty 1, 2, 3 a 6) a jeden žlab (objekt 7) blíže neurčeného stáří. Vzhledem k poloze lokality ve stávající komunikaci je pravděpodobné, že případné mělčí objekty zmizely již při budování starší asfaltové komunikace. V případě zásobních jam se jedná o běžný typ zásobnic kruhového, popř. mírně oválného tvaru. Jejich velikost se pohybovala v rozmezí 160–200 cm, hloubka pak mezi 25 a 54 cm, přičemž je zřejmé, že se jedná pouze o pozůstatky den a jejich hloubka byla původně větší. Nejzajímavějším se ukázal být objekt 6 s lidskými kosterními pozůstatky. Nacházel se v místě křížení inženýrských sítí, a proto byl zachován pouze přibližně z jedné čtvrtiny. Z původní zásobní jámy s nebožtíkem zůstalo jen mělké torzo v jihozápadní části, kde se dochovala část lidské kostry s lebkou směřující k jihozápadu a obličejem k severu. Nebožtík ležel na břiše, s levou rukou nataženou pod trupem a pravou pokrčenou v lokti s dlaní a prsty pod trupem. Polohu nohou nebylo možné vzhledem k novodobému zásahu blíže specifikovat. Vzhledem k velikosti jámy se lze domnívat, že nohy byly pokrčeny. Dle antropologické analýzy (viz Příloha 1) se jednalo o mladšího jedince ve věku 20–29 let. Pohlaví se bohužel nepodařilo jednoznačně určit. Gracilita kostry by ukazovala spíše na ženu, mandibula však nesla pohlavně determinující znaky mužské. Jedinými případnými milodary mohly být zlomek pazourkové šipky, který se nacházel u hrudníku zemřelého, a možná i torzo únětického koflíku, které se našlo v několika kusech v okolí pravé horní končetiny, tedy v místě, které bylo zároveň narušeno recentním vkopem. Rýha pro vodovod nespíše poničila tento miniaturní koflík, jehož fragmenty nesou stopy čerstvějších lomů, které nejsou tak zasintrované jako ostatní fragmenty nalezené v zásypu objektu. V případě ostatních fragmentů keramických nádob se jednalo většinou o větší zlomky beze stop přepálení představující běžný sídlištní odpad. Dále byly v zásypu objektu rovnoměrně rozmístěny fragmenty mazanice a zvířecích kostí.

Keramika

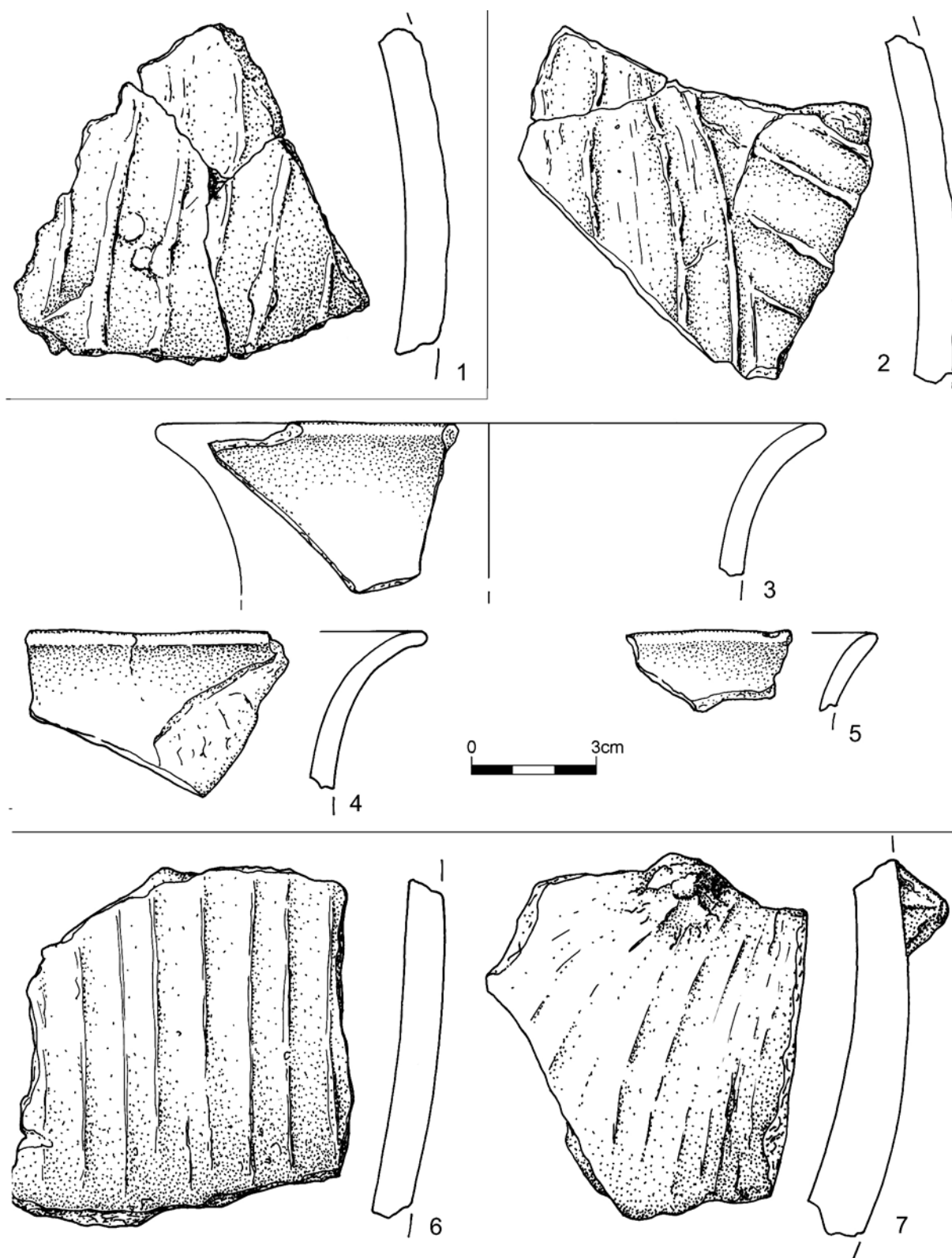
Keramika se dochovala pouze ve zlomcích. Z pravěkých sídlištních jam (objekty 1, 2, 3 a 6) pochází celkem 100 zlomků keramiky, kterou je z hlediska technologie možné rozdělit do tří kategorií. První (keramická třída I) představuje hrubá silnostěnná užitková keramika, v jejímž keramickém těstě byla jako ostrivo použita příměs drobných kamínků a slídy. Povrch těchto střepů byl většinou hrubě drsněný slámováním, dřívkováním či prstováním (obr. 15:4; 16:1,2,6). V jednom případě byla takováto nádoba opatřena plastickým výčnělkem – pupkem (obr. 16:7). Druhý fragment pupku je tak malý, že není možné určit z jaké nádoby pochází (obr. 15:6). Druhou kategorií (keramická třída II) tvoří středněstěnná užitková keramika s keramickým těstem s příměsí písku a někdy i drobné slídy. Nádoby byly vně i uvnitř hlazené a nezdobené. Tato třída byla mezi fragmenty zastoupena nejčastěji. Třetí kategorií (keramická třída III) tvoří tenkostěnná stolní keramika z jemně plaveného keramického těsta. Co se

Obr. 15. Klecany, okr. Praha-východ. Keramické nálezy z obj. 1. Kresba I. Vajglová.

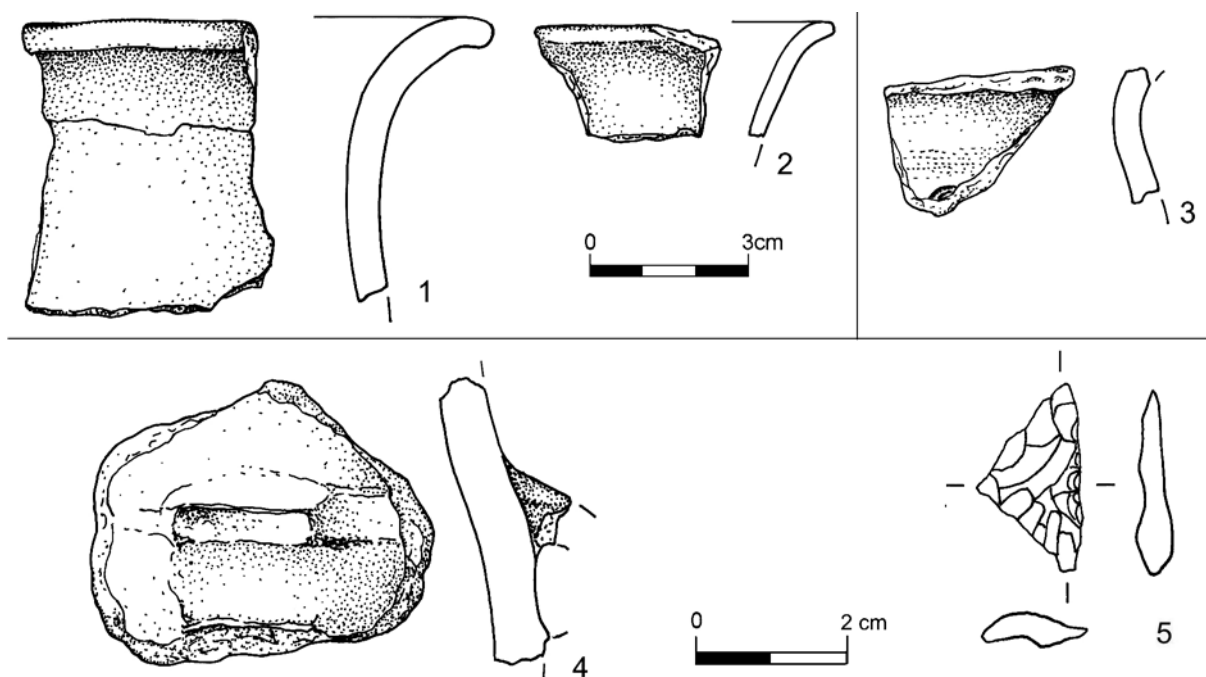
týká barevnosti, byl vnější povrch nejčastěji v různých odstínech šedé až hnědočerné, méně často se objevovala barva hnědooranžová až okrová.

Typologické zastoupení jednotlivých tvarů nelze vzhledem ke střepovému materiálu blíže identifikovat. Pouze hrubě drsněné fragmenty (keramická třída I) můžeme přisoudit zásobnicím či velkým hrncům. Dalším rozpoznatelným tvarem je klasický únětický koflík. Fragmenty minimálně tři pocházejí z objektů 1 a 6. V objektu 1 jde o zlomky ze dvou různých koflíků (*obr. 15:5,7*). Z obou se zachovala

Obr. 16. Klecany, okr. Praha-východ. Keramické nálezy z obj. 1–3: 1 –obj. 1; 2–5 – obj. 2; 6, 7 – obj. 3. Kresba I. Vajglová.

pouze spodní část nádoby a oba mají shodně velmi nízko posazený ostrý přelom hrdla a podhrdlí. Jedná se o typ blízký typu A1.2 podle M. Bartelheima (*Bartelheim 1998*) a typu 1A3 podle B. Zicha (*Zich 1996*). Nejvíce se typově blíží nádobě 91/1 z lokality Mikulovice (*Ernée – Langová et al. 2020*, obr. 63:E), popřípadě nádobě 47/1 (*op. cit.*, obr. 63:F). V objektu 6 se poblíž kostry (nad pravou rukou) našlo šest

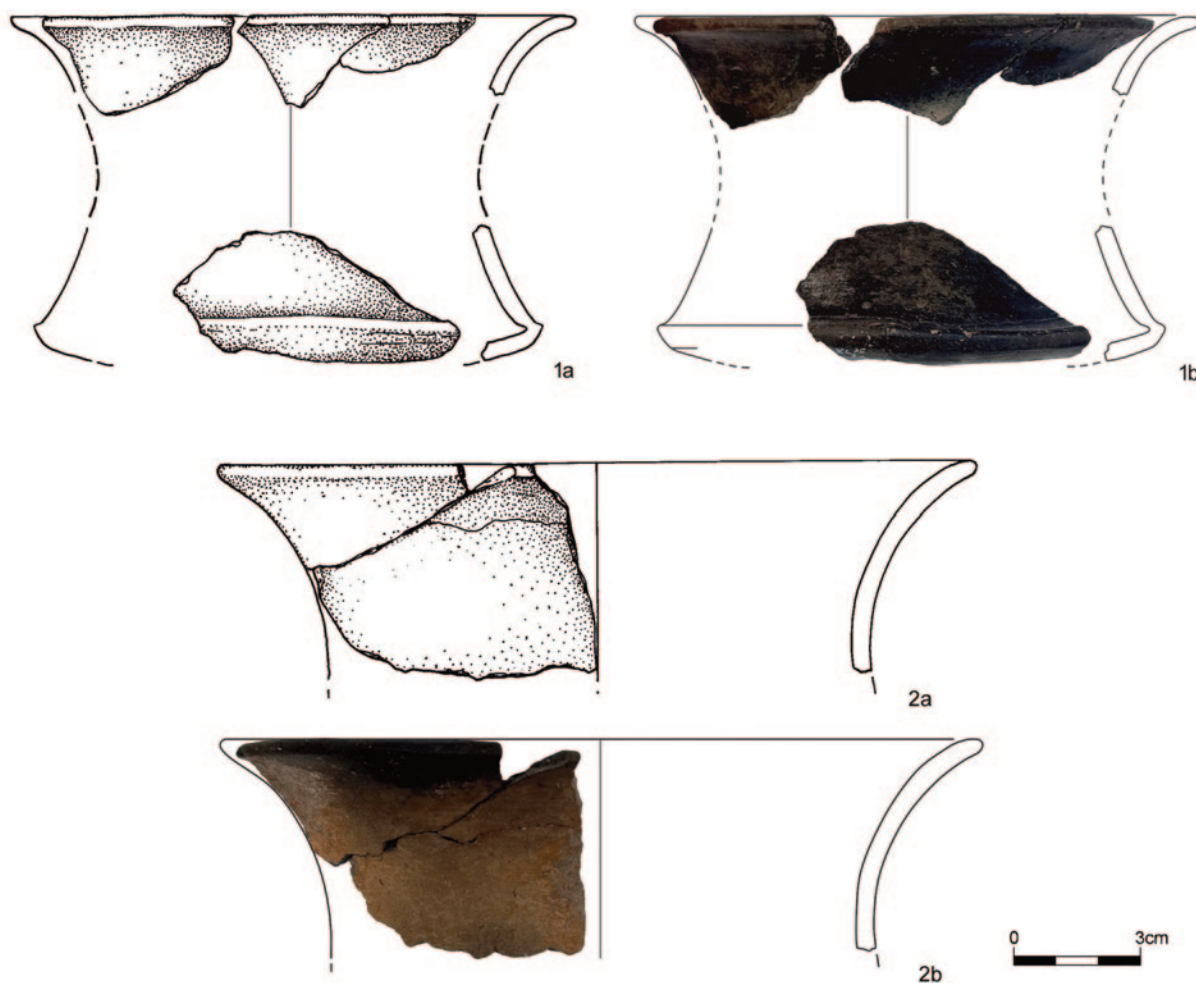
Obr. 17. Klecany, okr. Praha-východ. Nálezy z obj. 1, 3, 5 a 6 (1, 2 – obj. 3; 3 – obj. 5; 4 – obj. 1; 5 – obj. 6 (1–4 keramika, 5 štípaná industrie). Kresba I. Vajgllová.

fragmentů koflíku (obr. 18:1a,b). Zlomky nelze spojit dohromady, ale dle barvy, tloušťky a způsobu zpracování je jisté, že pocházejí z jednoho koflíku. Tenkostěnná hnědočerná nádoba z jemně plavené hlíny byla mistrně zpracována, vně i uvnitř vyhlazená, vně vyleštěna téměř do kovového lesku. Zdali byl tento „luxusnější“ kousek jemné stolní keramiky původně přiložen celý jako milodar, nelze kvůli velkému porušení objektu určit. Přelom hrdla a podhrdlí je velmi nízko posazen a zdůrazněn malým schůdkem těsně nad přelomem. Díky okrajovým zlomkům lze změřit průměr hrdla a dle fragmentu z přelomu hrdla a podhrdlí též určit průměr podhrdlí, které je nepatrně užší než hrdlo. Jedná se o tvar opět blízký typu A1.2 podle M. Bartelheima (Bartelheim 1998) a typu 1A3 podle B. Zicha (Zich 1996). Nejvíce se typově blíží nádobě 23/1 z Mikulovic (Ernée – Langová 2020 et al., obr. 63:E). V Čechách a na Moravě je tento typ jedním z nejběžnějších klasických únětických koflíků (Bartelheim 1998, 15; Erneé – Langová et al. 2020, 136). Nejbližšími lokalitami s podobnými nálezy jsou Brandýs nad Labem, Bubeneč, Běchovice, Čakovice, Čimice ad. (Bartelheim 1998; Smejtek 2005).

Mazanice

Fragmenty mazanice se vyskytovaly ve všech čtyřech jamách. Nejvíce jich obsahoval objekt 1 (249 ks), dále pak objekt 3 (118 ks), méně již objekt 2 (67 ks). Z posledního objektu, který obsahoval lidské kosterní pozůstatky (obj. 6), jich pochází nejméně (57 ks), nicméně je nutno vzít v potaz, že z objektu se zachovala přibližně jen jedna čtvrtina.

Převážná většina zlomků představuje blíže neurčitelné amorfní tvary, nejčastěji o velikosti 1–3 cm, větší zlomky (do 10 cm) se objevují v menší míře. Fragmenty s úpravou povrchu či s otisky konstrukcí se vyskytovaly v menšině. Nejvíce zde byly zastoupeny zlomky s jednou rovnou, hrubě hlazenou stěnou. U malé části z nich se jednalo o otisky trámů či prkna (obj. 1), ojediněle se na nich vyskytly i otisky prutu (obj. 6). Z dalších prvků jsou zde zastoupeny i fragmenty se dvěma, popř. i třemi rovnými stěnami, které sloužily pravděpodobně jako výmazy rohů. I na nich se někdy vyskytovaly otisky trámů či prutů (obj. 1), ojediněle i otisk kulatiny. Všechny tyto fragmenty pocházejí nejspíše z omazů či výmazů rohů blíže neurčených dřevěných konstrukcí, samostatných blíže neurčitelných hliněných konstrukcí, event. hliněných otopných a výrobních zařízení. Pouze ve třech případech byla zaznamenána hlazená úprava jedné strany (obj. 6). Mazanice z pecí či ohnišť se zde nevyskytovala.

Obr. 18. Klecany, okr. Praha-východ. Keramické nálezy z obj. 6. Kresba I. Vajglová, digitalizace V. Doležálková.

Kamenné nálezy

V objektu 2 se u dna nacházely tři menší zlomky zrnitěrky s mírně prohnutou pracovní plochou zhotovené z načervenalého hrubozrnného pískovce. Výskyt této suroviny je z českého území známý v Podkrkonoší, v oblasti Semilská až Turnovska. V objektu 6 se v oblasti pod hrudníkem pohřbeného jedince nacházel zlomek jemně retušované silicitové šipky (obr. 17:5).

Zvířecí kosti

Nálezy zvířecích kostí se omezují na pouhé dva kusy. Oba byly zachyceny v obj. 1. Jedná se o první prstový článek koně a špičák menšího savce.

Datování na základě rozboru artefaktů

Jedinou oporu pro časové určení jednotlivých objektů poskytuje – vedle použití radiokarbonového datování (viz dále) – keramika. Většinu zlomků lze zařadit pouze obecně do mladšího pravěku či doby bronzové. Ovšem hrubě drsněné zlomky z těl nádob v kombinaci s nálezy vyhlazených prohnutých hrdel a okrajů nás odkazují do období spíše mladší únětické kultury (obr. 15:1–4; 16; 17:1–2; 18). Okraje jsou vysoké, ven vytažené a široce prohnuté (Bartelheim 1998; Smejtek 2005, 392). Ještě přesnější typologickou determinaci umožňují fragmenty klasických únětických koflíků z objektů 1 a 6, které jsou typickým reprezentantem mladšího období (Bartelheim 1998, Smejtek 2005). Koflíky mají velice nízko posazený přelom hrdla a podhrdlí a okraj širší než podhrdlí (minimálně u obj. 6). Tyto koflíky jsou kla-

deny do mladší fáze únětické kultury včetně její závěrečné fáze – V. Moucha je uvádí ve svém 5. a 6. stupni (Moucha 1963, 18, Abb. 6:14; 15). Na pohřebišti v Mikulovicích absolutní data z hrobů s těmito koflíky spadala do 19. a do počátku 18. století př. Kr., u koflíku z hrobu 23 dokonce do průběhu 18. a počátku 17. století (Ernée – Langová et al. 2020, 494). Podobný byl nalezen v sídlištní jámě s hrobem v Běchovicích (Petrišćáková – Světlík – Varadzin 2020, 61–83), kde je datován do samého závěru mladšího období únětické kultury, do tzv. poklasické fáze. Všechny čtyři zásobní jámy lze tedy na základě rozboru keramiky datovat do mladší fáze únětické kultury, tedy do stupně Br A2 a to spíše do závěrečné fáze tohoto stupně.

Radiouhlíkové datování

Z lidských kosterních pozůstatků z objektu 6 byly odebrány vzorky za účelem radiokarbonového datování. Postup přípravy vzorku a způsob prováděného měření je podrobně popsán v příloženém datovacím protokolu (viz Příloha 2). Zde zmíníme pouze výsledky měření, které ukázalo překvapivě mladá data. Stáří skeletu z objektu 6 bylo stanoveno do rozmezí let **1540–1446 BC** (podrobněji viz tab. 2 v Příloze 2).

Toto časové rozpětí odpovídá spíše původní tradiční chronologii, kdy se starobronzový stupeň Br A2 kladl zhruba do období mykénských šachtových hrobů, tedy přibližně do 16. století př. Kr. (Smejtek 2005, 356). V současnosti je na základě dosud dostupných radiokarbonových měření posunuto datování celé doby bronzové hlouběji do minulosti (k radiokarbonovému datování Smejtek 2005, 356–360). Dle posledního shrnutí je přechod mezi starší a střední dobou bronzovou, tj. přechod mezi kulturou únětickou a mohylovou, kladen na přelom 16. a 17. století př. Kr. (Jiráň ed. 2008, tab. 1, 29). Naše radiouhlíková data tedy dle současných poznatků odpovídají spíše až období mohylové kultury.

Možnost, že v jámě byl pochován jedinec kultury mohylové a mladoúnětické artefakty se do hrobu dostaly jako intruze z okolní kulturní vrstvy únětického sídliště, je nepravděpodobná. V takovém případě by střepy byly více fragmentarizované a omleté. Zde byly zlomky keramiky větší, neomleté a našlo se více fragmentů z jedné nádoby. Předpokládáme tedy, že k zasypání nebožtíka pochovaného v zásobní jámě došlo záměrně, krátce po jeho uložení a byl použit materiál běžně se na sídlišti vyskytující. Rovněž tak z bezprostředního okolí jsou v rámci doby bronzové známy pouze nálezy kultury únětické a nálezy mohylové kultury dosud postrádáme.

Pouze u jednoho ze sídlištních objektů, prozkoumaných na polykulturním, převážně únětickém sídlišti v ulici Na Hradišti 392 (vzdáleném přibližně 230 m), se uvažuje o jeho datování do období mohylové kultury (Profantová 2009b; zde uvedeno jako Na Hradišti čp. 393). Jednoznačný doklad osídlení této kultury byl zaznamenán až na rozmezí katastrů Klecan a Přemyslení (tj. asi 1,5 km východně od námi prozkoumané polohy), kde byl za 2. světové války z kostrového hrobu vyzvednut krátký bronzový meč (Smejtek – Profantová – Erneé 2012). Je tedy poměrně zřejmé, že pohřbený jedinec z objektu 6 souvisí s nalezenými mladoúnětickými artefakty.

Zbývá tedy objasnit rozpor mezi radiouhlíkovým datováním a datováním na základě keramiky. Vysvětlení lze hledat jednak v krajním intervalu kalibrační křivky. Podobně jsou vysvětlovány anomálie na únětických pohřebištích v Mikulovicích (hrob 17 a 23) či Miškovicích (hrob 16) (Ernée – Langová et al. 2020, 496–497; Limburský a kol. 2018, 497). Ovšem i v případě, že bychom uvažovali o méně pravděpodobnostním intervalu, např. 1608–1581 BC (s pravděpodobností 13,82 %), stále se podle dnes přijímaného názoru pohybujeme spíše ve střední době bronzové.

Nicméně nejnovější statistické modelování radiouhlíkových dat získaných z hrobů na území dnešního Švýcarska a jižního Německa posouvá přechod mezi tamní starší a střední dobou bronzovou (Bz A2/B) do intervalu 1616–1531 BC (95,4 %) (Brunner et al. 2020). Je tudíž možné, že i v Čechách může vyznívání starší doby bronzové trvat o něco déle, než je dnes přijímáno, nebo se výstupy „exaktních věd“ časem zase trochu přiblíží k původním „historickým“ datováním. K tomuto konstatování je však třeba nashromáždit mnohem více radiokarbonových dat, provést další měření a využívat metody, které mohou získané intervaly dat zpřesnit.

Pohřby v sídlištních jamách

Lidské skelety v sídlištních jamách máme spojeny spíše s mladší dobou bronzovou. Známý jsou ale i v únětické oikumeně, i když v podstatně nižší míře. V Česku bylo k roku 2005 známo celkem 55 případů, přičemž v Čechách jich bylo cca 20 (*Smejtek 2005*, 390–391). V Klecanech ovšem máme doloženy hned dvě takové analogie. Při stavbě rodinného domu v ulici Na Hradišti 392, na parcele č. 585 vzdálené přibližně 230 m jihozápadním směrem od námi zkoumané polohy, byla v jedné z pěti sídlištních jam únětické kultury zachycena dětská lebka a bronzové šídlo (*Profantová 2009b*, uvádí jako čp. 393). Z té samé ulice, parcely č. 176, je uváděn nález ostatků dvou lidských jedinců, kteří byli též uloženi do zásobní jámy (*Turková – Krutina 1985*). Z bližšího okolí pak můžeme kupříkladu jmenovat Prahu–Hradčany (*Smejtek 2005*, 435), Bubeneč (*Smejtek 2005*, 419–420), Běchovice (*Petříšáková – Světlík – Varadzin 2020*, 61–83), Lysolaje (*Smejtek 2005*, 391), dvě místa v Libni, kde je také uvedena poloha na břiše (*Smejtek 2005*, 440–441), Záběhlce (*Smejtek 2005*, 458), Roztoky (*Kuna 1984*) a Tursko (*Kuna 1982*). Z chronologického hlediska se lidské kosterní pozůstatky v sídlištních jamách objevují spíše až v mladoúnětickém období a ještě více až v samém závěru starší doby bronzové (*Salaš 1990*, 290; *Smejtek 2005*, 390–391). Pod vlivem věteřovské kultury nabývá pohřbívání v sídlištních jamách na významu; pokud jsou jedinci v obvyklém rituálním uložení, bývají i bez přiložených milodarů považovány lidské ostatky v jamách za regulární hroby (*Hnízdová 1954*, 210; *Stuchlík 1987*, 73–77). Toto však není náš případ. I přes značnou torzovitost objektu 6 je patrné, že jedinec byl přetočen na břicho s levou rukou volně ležící pod tělem. Dolní končetiny sice zmizely již dávno při hloubení rýhy pro vodovod, ale dle předpokládané velikosti zásobní jámy je jasné, že musely být pokrčeny. Podobnou polohu na břiše s jednou rukou pod tělem a skrčenýma nohama zaznamenává M. Salaš k roku 1990 u sedmi jedinců. Domnívá se, že skutečný počet však bude vyšší, protože skelety s pokrčenýma nohama přetočené na břicho jsou často v literatuře popisovány jen jako ležící na boku. Zatím nelze bohužel postihnout, zdali má takovéto uložení hlubší význam, či zda se jedná o náhodný jev (*Salaš 1990*, 288). Spíše je to považováno za záměrné, neboť jedinec nebyl pohozen, ale jeho tělo bylo upraveno. Posloužil jako rituální oběť, či byl popraven za nějaké provinění, což se ovšem nevylučuje s rituálním obětováním (*Salaš 1990*, 291). Lidé byli obětováni za účelem obnovy vegetativních a plodivých sil a zajištění příští úrody. Tak bývá interpretováno uložení nebožtíků na dně obilné jámy. Tělo bylo uloženo vzápětí po jejím otevření a vybrání obilí pro výsev, tedy brzy zjara. Oběť tak mohla souviset se zahájením polních prací (*Salaš 1990*, 290–291; *Bouzek – Koutecký 1980*, 413–414, 419). Také paralelní výskyt skeletů a artefaktů souvisejících s obilnářstvím bývá takto vykládán. K fenoménu pohřbívání v sídlištních jamách existuje obsáhlá literatura a lze nad tímto tématem dlouze diskutovat, vše však zůstává stále jen v rovině hypotéz (shrnutí viz *Mattiello – Němcová – Cimbůrková 2023*, 147–149).

Stopy únětické kultury v blízkém okolí

Nově objevené sídlištní objekty se nacházejí přibližně uprostřed sídlištního areálu únětické kultury. Směrem na jih ve vzdálenosti 100 až 200 m bylo starobronzové osídlení zachyceno více výzkumy. Již zmíněná byla poloha u křížení ulic Příčné a Na Hradišti, kde byly prozkoumány na pozemku parc. č. 361/14 dva sídlištní objekty (v jednom pozůstatky dvou koster) – *obr. 2a:3* (*Turková – Krutina 1985*). Na protější parcele 361/58 byly zaznamenány rovněž dva sídlištní objekty – *obr. 2a:4* (*Krutina 2011*). Ve stejné ulici o několik desítek metrů jihozápadně prozkoumala N. Profantová na parc. č. 585 postupně několik desítek sídlištních únětických objektů – *obr. 2a:5* (*Profantová 2009b*). Další objekty jsou známy z ulice na Vinici, kudy procházela liniová stavba pro plynové potrubí – *obr. 2a:7* (*Jiráň 1987*). Směrem na sever jsou zhruba ve stejné vzdálenosti evidovány sídlištní objekty v prostoru dnešní zámecké zahrady a k ní přilehlé zahrady skautské, odkud jsou doloženy rovněž únětické hroby – *obr. 2a:2* (*Knor 1937*; *Profantová 2008*; *2009c*; *Ernée – Profantová a kol. 2011*). Sídlištní areál ze starší doby bronzové však pokračoval nejspíše ještě dále k severu, jak dokládá sídlištní jáma zachycená při přestavbě ovčína – *obr. 2a:8* (*Plesl 1952*).² Sporadické doklady osídlení pocházejí i z areálu raně středověkého hra-

2 Polohu ovčína se nám bohužel nepodařilo jednoznačně identifikovat. Ze zprávy v archivu ARÚ AV ČR Praha (*Plesl*

diště – *obr. 2a:6 (Profantová 2012)*. Další doklady únětického osídlení jsou až z polohy Na Skalkách, odkud pochází nádoba dávaná do souvislosti s nálezem hrobu – *obr. 2a:9 (Böhm 1939)*.

Zhodnocení a datace nálezu z raného středověku

Posledním prozkoumaným objektem je raně středověký hrob nacházející se přibližně 10 m severně od objektů únětických. Zemřelý byl pohřben do obdélné jámy se zaoblenými rohy, která odpovídá velikosti pohřbeného jedince. Vzhledem k novodobému porušení je možné délku hrobové jámy stanovit jen přibližně, a to v rozmezí 200–226 cm. Maximální šířka dosahovala 80 cm. Do sprašového podloží byla zahloubena pouhých 20 cm, nicméně vzhledem k novodobým stavebním aktivitám se dá předpokládat, že jáma byla původně hlubší. V minulém století byl hrob proťat dvěma novodobými výkopy – výkopem pro plyn a vodovod. Výkop pro vodovod o šířce 60 cm porušil severozápadní část hrobové jámy, tzn. lebku s krčními obratli, pravou lopatku, část pravých žeber a většinu pravé pažní kosti. Výkop pro plyn o šířce 40 cm porušil většinu levé stehenní kosti, zčásti levou kost holenní, malou část pravé stehenní kosti a část pravé lýtkové i holenní kosti.

Pohřbený jedinec byl uložen v natažené poloze na zádech s orientací SZ–JV, přičemž pravá horní končetina spočívala podél těla, levá pak směřovala do klína. Stejně položenou ruku měli například i pohřbení v hrobech H 7/05, 13/05, 70/06 na pohřebišti Klecany I a v hrobě H 19 a pravděpodobně i H 33 na pohřebišti Klecany II (*Profantová a kol. 2015, 45, 147*).

Dle antropologického určení (viz Příloha 1) se jedná o muže staršího 55 let se střední až robustní stavbou těla a středně výrazným až výrazným reliéfem svalových úponů. Na levých zápěstních kůstkách a na levé kosti vřetenní byly zjištěny pokročilé artrotické změny, což je pro tento věk obvyklé.

V hrobové jámě se zachovaly pozůstatky po dřevěné úpravě. Z ní se dochovala jen malá část levé bočnice podél pažní kosti a část svrchní desky na levé části hrudníku a na pravé horní končetině. Nejspíše by se mohlo jednat o rakev, nicméně vyloučit se nedá ani jiná úprava, jako například jen obložení podélných stěn dřevěnými prkny a překrytí dřevěnou deskou. Fragmenty dřeva byly určeny jako jedle (viz Příloha 3), jejíž dřevo je na klecanském pohřebišti v prostoru zámecké a skautské zahrady (Klecany I) k zhotovení rakví či úpravě a zakrytí hrobových jam vedle borovice užíváno nejčastěji (*Kočárová – Kočár 2010*).

Vzhledem, k tomu že byl hrob na dvou místech porušen liniovým výkopem zůstává otevřená otázka přiložených milodarů. Obsahoval-li hrob původně nějaké předměty, nacházely se u lebky a u kolen. U lebky (resp. za ní) by se teoreticky mohla nacházet keramická nádoba či vědro. Takovéto uložení nádob je sice poměrně vzácné (alespoň na obou pohřebištích v Klecanech), nicméně zcela vyloučit se nedá. Za hlavou se mohlo vědro nacházet v pravděpodobně mužském hrobě (2/94) prozkoumaném J. Turkem v roce 1994 v prostoru skautské zahrady (zde však není vyloučená opačná orientace hrobu, v kterémžto případě by se vědro nacházelo v nohách; *Profantová a kol. 2010, tab. 4; 2015, 21–22*). Dno keramické nádoby otočené dnem vzhůru pak bylo zachyceno pouze v ženském hrobě (H 23) na pohřebišti na hradišti (*Profantová a kol. 2010, tab. 95; 2015, 143*). U kolen se pak mohl vyskytovat například železný nůž. Jediným zjištěným přídavkem tak zůstává ojedinělý lidský zub, který se nalézal v bederní oblasti, konkrétně mezi prvním a druhým bederním obratlem po pravé straně. Jednalo se o silně obroušený levý horní řezák patřící staršímu jedinci (viz Příloha 1, konzultace ohledně stáří s P. Beran-Cimbůrkovou). Vzhledem k absenci lebky je obtížně řešitelná otázka, náležel-li zub zemřelému jedinci, či někomu jinému. Původně se mohl nacházet u pasu v organickém materiálu, jako například v koženém či látkovém váčku.

Přítomnost lidského zubu přidaného do hrobu jako „milodar“ není nikterak ojedinělá. Nejbližší analogie se nachází na pohřebišti na hradišti (Klecany II), kde se ojedinělý mléčný zub objevil u pravé ruky pohřbené mladší ženy (H 22). Jednalo se přitom o poměrně významný hrob, kdy zemřelá u sebe měla stříbrnou kaptorgu, masivní stříbrné esovité záušnice, na oděvu našitou karneolovou perlu východního původu, v pravé ruce dva nože s cínovaným povrchem a tzv. vlnkovým svarem zabalené do

1952) vyplývá, že se nacházel nad zámkem, nicméně parcelní číslo u této zprávy je dodatečně vepsané rukou.

dvou tkanin, které mohly být noží chirurgickými. Je zřejmé, že zemřelá zaujímal mimořádné postavení uvnitř komunity a mohlo jít například o léčitelku. Hrob je datován do 2. třetiny 10. století (*Profantová 2021*, 261) a obdobně je datován i námi popisovaný hrob (viz níže).

Další příklady lze uvést z areálu Pražského hradu. Za Jízdárnou zde byla v hrobě H 51/H 52/73 pohřbena stará žena (nad 60 let) s bezzubou mandibulou, která měla u levé ruky, nejspíš ve váčku, shluk 15 lidských zubů patřící původně čtyřem až pěti jedincům, a to jak dětí, tak dospělých. Dále u sebe měla náušnici s očkem a nožovitý nástroj s trnem ohnutým do úhlu 45°. Hrob je datován do pokročilého desátého století a žena je považována za tzv. strigu (*Smetánka – Hrdlička – Blajerová 1974*, 391; *Smetánka 1988*, 47–55; *Frolík – Smetánka 1997*, 126; *Tomková 2005*, 257; *Frolík – Smetánka 2014*, 104–105; *Profantová 2018a*; k pojmu striga *Profantová – Profant 2000*, 54–59).

Na tomtéž pohřebišti (v jižním křídle Jízdárny) byl v mělce zahloubeném hrobě (H 4/82) pohřben starý muž s tělesnou anomálií, který měl níže pasu v oblasti pánve 34 dětských zubů (10 mléčných a 24 korunek stálých zubů) náležejících jedinému dítěti ve věku 4–5 let. Hrob měl dřevěné obložení a kosterní pozůstatky byly v krajině pánevní zatíženy dvěma šikmo postavenými kameny na zbytcích dřeva. Jediným dalším přídatkem byl poměrně běžný železný nůž. I tento hrob, podobně jako předcházející, spadá do 10. století (*Frolík – Tomková – Žegklitz 1988*, 429, 436, 444, 448; *Blajerová 1988*, 450; *Tomková 2005*, 257).

Pro úplnost možno dodat, že ojedinělý lidský zub byl zaznamenán též na dně rakve z hrobu JK-98 ve svatojiřské bazilice na Pražském hradě, který je spojován s knížetem Boleslavem II. (*Borkovský 1975*, 26; *Tomková 2005*, 257).

Těchto několik příkladů ukazuje, že důvody uložení lidských zubů do hrobu budou nejspíše odlišné a rovněž se liší status pohřbené osoby. Zatímco žena v hrobě u Jízdárny je označovaná za tzv. strigu, tedy osobu pohybující se nejspíše na okraji tehdejší společnosti, žena z klecanské nekropole byla patrně léčitelkou a zaujímal ve své komunitě významné postavení. Naopak postavení muže pohřbeného v Klecanech není možné blíže specifikovat. Podobně je na tom muž pohřbený v jižním křídle Jízdárny, i když zde lze na okraj poznamenat, že zatížení kameny bývá někdy spojováno s protivampyrickými zásahy (*Krumphanzlová 1961*; *Profantová – Profant 2000*, 228–229). A konečně poslední příklad ukazuje, že se takovýto nález může vyskytnout i u osoby stojící na vrcholu tehdejší společnosti.

Dalších několik drobných nálezů pochází ze samotného zasypu hrobové jámy. Jedná se o zub mladého jedince prasete, jeden drobný fragment mazanice pocházející nejspíše z blíže neurčitelné stavební konstrukce pravěkého, popř. raně středověkého stáří a konečně dva menší zlomky keramických nádob. První ze zlomků je podhrdlí, na jehož okraji je patrný pozůstatek hřebenové výzdoby v podobě vlnice provedené minimálně dvouhrotým nástrojem. Druhý malý zlomek je nezdobený, patrně spíše ze spodní stěny nádoby, který je možné časově zařadit jen rámcově do střední až mladší doby hradištní. Hrobový inventář tedy neobsahoval žádný nález, který by napomohl přesnějšímu časovému zařazení. Výsledky radiouhlíkového datování určují stáří mezi roky 773 a 968 (viz Příloha 2). Na základě uvedených skutečností lze hrob datovat zhruba od konce 9. až do prvních dvou třetin 10. století.

Tento „ojedinělý“ hrob byl s největší pravděpodobností součástí pohřebního areálu, který se nacházel severním směrem v prostoru dnešní skautské zahrady a k ní přiléhající zahrady zámecké, jehož hlavní část byla prozkoumána v letech 2005–2009 (*Profantová 2008*; *2009a,c*; *Profantová a kol. 2010*; *2015*; *Profantová 2022*), v prostoru současné komunikace Čsl. armády, kde však hrobové celky byly touto komunikací zničeny bez řádného archeologického výzkumu, a konečně v prostoru nového rodinného domu a bazény nacházejícího se u silnice přibližně naproti zdi oddělující zahradu skautskou od zahrady zámecké, který byl prozkoumán v roce 2017 (*Profantová 2018b*; *2019*; *2022*). S počátkem pohřbívání v tomto prostoru je možno počítat od konce 9. století, jeho ukončení pak spadá do závěru 10. století a první poloviny, případně prvních dvou třetin 11. století (*Profantová a kol. 2015*, 124, 127, tab. 7.24). Jedná se o nejjižněji zachycený hrob tohoto pohřebiště – nejbližší hroby se nacházejí ve vzdálenosti přibližně 60 m. Otázkou zůstává, jedná-li se o samostatný hrob, byl-li součástí odloučené malé skupinky hrobů, či zda je tato zdánlivá odloučenost způsobena jen stavem výzkumu. Z prostoru již stojících rodinných domů jakékoliv zprávy o případných raně středověkých (ostatně ani pravěkých) nálezech postrádáme, což však neznamená, že se zde původně nevyskytovaly, neboť ne všechny stavební aktivity

jsou řádně hlášeny (a pro rodinné domy to platí zvlášť). Důkazem takového jednání je hrob 1/98 nacházející se na blíže neurčeném místě parcely na rohu ulic Čsl. armády a Spojovací, který byl vybagrován a část lidských kosterních pozůstatků se nachází v soukromých rukou v poněkud nedůstojné podobě (*Profantová a kol. 2015*, 22, obr. 1, 27:3). Pozornosti archeologů ostatně unikl i námi popisovaný hrob, ačkoliv byl dvakrát protnut novodobými výkopy. S jistotou tak lze pouze konstatovat, že poloha tohoto hrobu, domněle osamoceného ve větší vzdálenosti od ostatních, není dána chronologickým vývojem pohřebiště, neboť se nejedná o nejmladší hrob na pohřebišti. Rovněž tak není třeba se domnívat, že tato případná vzdálenost je dána tím, že se jedná například o osobu stojící na okraji tehdejší společnosti, neboť ani žena považovaná za tzv. strigu na takto osamoceném místě pohřbena nebyla.

Doklady raně středověkého osídlení v Klecanech a nejbližším okolí v nedávné době vyčerpávajícím způsobem shrnula N. Profantová (*Profantová a kol. 2015*, 205, obr. 15:2). Nově bylo prokázáno raně středověké osídlení na východním okraji Klecan (*Mattiello 2016*) a v obci Hoštice nacházející se severně od Klecan (*Zemanová 2018; 2019; 2020*), v obou případech se však jedná o osídlení, které předchází existenci pohřebiště. Doklady osídlení, které by bylo možné vztáhnout k době využívání pohřebiště téměř postrádáme. Pomineme-li existenci hradiště v Klecanech (označovaného jako Pravý Hradec), s řidkými doklady počátku osídlení z konce 9. až počátku 10. století a jeho předpokládaným vznikem již v první třetině 10. století (nálezy doloženo až od 2. poloviny 10. stol.), omezují se sídlištní nálezy jen na povrchové sběry či náhodné nálezy (*obr. 2b*). V ulicích Na Vinici a Ke hradišti se podařilo zachytit několik zlomků keramiky na výhozech zeminy z výkopu pro kanalizaci. Povrchovými sběry uskutečněnými O. Tomkem je doloženo osídlení na ostrohu mezi Hradištěm a polohou Na Vlašimi a další sídlištní nálezy jsou známy z Klecánek (čp. 8) a z Klecan u státního statku. Z polohy V Lobči nad pramenem bezejmenného potoka v Klecanském háji pochází blíže nedatovaný běhoun žernovu zhotovený nejspíše ze žuly. Další sídlištní nálezy byly zachyceny opět díky povrchovým sběrům O. Tomka v poloze V Remízkách a na poli JV obce. S hradištěm mohla souviset osada a pohřebiště v Přemyšlení, sídlištní nálezy při silnici z Klecan do Přemyšlení a pohřebiště v bývalé cihelně SV od obce. Zhruba ve stejné vzdálenosti se nachází též pohřebiště v Husinci (*Profantová a kol. 2010*, tab. 121; *2015*, 209).

Závěr

Závěrem možno dodat, že uvedený malý výzkum přinesl doplňující informace k osídlení tohoto území jak ve starší době bronzové, tak raném středověku. Pravěké sídlištní objekty (obj. 1–3 a 6) byly na základě rozboru keramiky zařazeny do mladší fáze únětické kultury (tj. do stupně Br A2) a to spíše na její závěr. Překvapivý výsledek pak přineslo radiokarbonové datování získané z objektu 6, které jeho stáří stanovilo do rozmezí let 1540–1446 BC, tedy až do období, do kterého se dle stavu současného bádání datuje kultura mohylová. Je otázkou, zda hledat vysvětlení k takto mladým datům v krajním intervalu kalibrační křivky, či v tom, že přechod mezi starší a střední dobou bronzovou (Br A2/B) nastává o něco později, než je dnes obecně přijímáno. Možná se výstupy „exaktních věd“ znovu přiblíží k původním „historickým“ datováním. K tomuto konstatování je však třeba nashromáždit mnohem více radiouhlíkových dat, provést další měření a využívat metody, které mohou získané intervaly dat zpřesnit. Naše zjištění tak mohou být jedním ze střípků dokreslujících naši představu o závěru starší doby bronzové. Díky radiouhlíkovému datování můžeme sídlištní objekt 6 zařadit do samého závěru kultury únětické, popř. přechodu starší a střední doby bronzové.

Raně středověký hrob pak posouvá okraj pohřebního areálu označeného jako Klecany I jižním směrem, z čehož lze usuzovat, že pohřebiště bylo nejspíš mnohem rozsáhlejší, než se dosud soudilo. Nález lidského zubu uloženého do hrobu jako milodar (?) naznačuje, že tento jev nebyl ojedinělý.

Příloha 1

Antropologická analýza kostrových pozůstatků z únětického a raně středověkého objektu v Klecanech

Petra Stránská

Metodika hodnocení

Při pohlavní diagnóze byly primárně sledovány morfometrické charakteristiky pánevních kostí (*Brůžek 2002; Murail et al. 2005*). Pokud nebyla pánev zachována, byly hodnoceny lebeční charakteristiky (*Acsádi – Nemeskéri 1970; Ferembach – Schwidetzky – Stloukal 1979; Meindl – Lovejoy 1985; Walker 2008*). Do úvahy jsem brala i robusticitu, resp. gracilitu skeletu. Při hodnocení věku byl nejprve sledován stav přirůstání epifýz (např. *Čihák 2001*), poté jsem se zaměřila na hodnocení povrchových změn souvisejících s věkem na *facies auricularis* a na symfýze na kosti pánevní (*Schmitt 2005; 2008*), dále na stupeň opotřebení chrupu (*Lovejoy 1985*) a v neposlední řadě jsem hodnotila celkový stav kostry, tzn. především výskyt degenerativně produktivních změn. Lebeční metrické charakteristiky byly hodnoceny podle R. Martina a K. Sallera (*1957*), resp. Knušmanna (*1988*). Tělesná výška byla určována podle Sjøvolda (*1990*). Patologické změny byly hodnoceny podle Ortnera (*2003*) a Horáckové, Strouhala a Vargové (*2004*).

Objekt 6, kultura únětická

Z kostry se zachovala poškozená lebka, zlomky žeber, obratlů, obou lopatek, kosti klíční, obě kosti pažní, vřetenní a loketní.

Lebka byla středně robustně stavěna, se slabým až naznačeným reliéfem svalových úponů a otevřenými lebečními švy. Pohlavně determinační znaky na lebce ukazují spíše na ženské pohlaví, ovšem charakter mandibuly je spíše mužský. Glabela i nadoboční oblouky jsou slabě naznačeny, čelo je kolmé, čelní hrboly středně výrazné, ocnice nízká, hranatá. Zevní týlní hrbol je naznačený, týl protažený a zalomený, bradavčitý výběžek je malý. Mandibula má vysoké tělo, výrazný, hranatý dolní obrys a jeden úhel rovný a jeden evertovaný. Chrup je slabě, na stoličkách středně silně obroušen. Jako varieta se vyskytují vsuté kůstky v lambdovém švu. Lebka je velmi dlouhá, úzká, se středně širokým čelem, v indexech hypodolichokranní (65,7), eurymetopní (70,1), mesomandibulární (100,0).

Kosti postkraniálního skeletu jsou gracilně stavěny, se středně výrazným reliéfem svalových úponů a nespíše plně přirostlými epifýzami (kost kyčelní je poškozena, takže nelze dobře hodnotit, zda je plně osifikován hřeben kyčelní /*crista iliaca*/). Tělesná výška stanovená podle délky kosti pažní metodou Sjøvolda činila $155,3 \text{ cm} \pm 4,89 \text{ cm}$.

Závěr: Jedná se o pozůstatky neurčitelného jedince, většina znaků na lebce a gracilita skeletu ukazují spíše na ženu, ale mandibula vykazuje mužské pohlavně determinační znaky, věk *adultus I* (20–30 let).

Objekt 5, raný středověk

Z kostry se zachoval jeden zub (podle archeologických závěrů nemusí patřit k analyzované kostře) a kosti postkraniálního skeletu v různém stupni zachovalosti – obratle hrudní a bederní, žebra, levá lopatka, obě kosti pažní, vřetenní, loketní, kost křížová, kosti pánevní, drobné kosti ruky i nohy, obě kosti stehenní, holenní, lýtkové.

Zachovaný první horní řezák byl středně silně obroušen. Kosti postkraniálního skeletu byly střední až robustní stavby, se středně výrazným až výrazným reliéfem svalových úponů a plně přirostlými epifýzami. Pohlavně determinační znaky na kostech pánevních odpovídají mužskému pohlaví – úzký a hluboký velký sedací zářez, absence praeauriculárního žlábků, jednoduchý průběh *arc composé*. Metrické hodnocení prokázalo s 99% pravděpodobností, že se jedná o mužskou pánev. Vzhledem k fragmentaritě dlouhých končetinových kostí nebylo možné stanovit tělesnou výšku.

Co se týká patologických změn, byly zjištěny pokročilé artrotické změny na zápěstních kůstkách levé ruky a na distální epifýze levé kosti vřetenní.

Příměs: Zvířecí zub.

Závěr: Jedná se o pozůstatky muže, ve věku *maturus II – senilis* (nad 55 let).

Příloha 2

Výsledky radiouhlíkového datování kolagenu

Ivo Světlík

Popis postupu zpracování vzorků s předúpravou

Byl zpracovány vzorky³ kostí z lokality Klecany. Bližší popis, vlastnosti vzorků a koncentrace kolagenu jsou uvedeny v *tab. 1*.

Lab. č.	Popis	Koncentrace kolagenu, mg/g
15_569	Klecany I 2015, hrob – objekt 5/82	62
16_155	Klecany Ao 10765	109

Tab. 1. Popis a vlastnosti vzorků.

Vzorky byly kontrolovány a mechanicky očištěny (*Gupta – Polach 1985*). Z očištěných kostí byly odebrány podíly, které byly drceny. Frakce s průměry zrn 0,5–1 mm o hmotnosti 0,8 g byla dále zpracována postupem pro AMS. Jako postup předúpravy bylo použito opakované loužení v roztocích zředěné HCl, vody, zředěného NaOH, vody a silně zředěné HCl, tento postup byl odvozen dle publikací (*Longin 1971; Law – Hedges 1989*). Vzorek kolagenu byl poté želatinizován při teplotě 90 °C, filtrován a sušen do konstantní hmotnosti při teplotě 60 °C.

Po předúpravní části byly vzorky zataveny pod dynamickým vakuem do ampulí z křemenného skla s přídavkem CuO a poté spalovány při teplotě 900 °C. Připravený oxid uhličitý byl přečišťován a dávkován do grafitizačního reaktoru. Vsádková metoda grafitizace z použitím čistého Zn jako redukčního činidla byla odvozena z obdobných postupů používaných v zahraničí (*Jull et al. 2006; Rinyu et al. 2013; Molnár et al. 2013a; Rinyu et al. 2015*). Po grafitizaci byly vzorky vakuově zataveny a odeslány k měření AMS (Accelerator Mass Spectrometry) na pracoviště HEKAL ATOMKI HAS v Debrecenu s mezinárodním kódem DebA (*Orsovszki – Rinyu 2015; Molnár et al. 2013b; Kromer et al. 2013*).

AMS měření vzorků

Měření bylo provedeno na kompaktním tandemovém urychlovači se spektrometrickou trasou MICA-DAS. Pro kalibraci měření byly použity grafitizované vzorky připravené z kyseliny šťavelové NIST (NBS) HOX II SRM 4990-C (*Schneider et al. 1995*). Pro opravu měření na příspěvky od pozadí byly použity grafitizované vzorky připravené z fosilního CO₂. **Naměřené aktivity ¹⁴C a jejich kombinované nejistoty byly vyjádřeny v letech BP (Before Present) jako konvenční radiouhlíkové stáří** dle Stuiver-Polachovy konvence (*Stuiver – Polach 1977*). Kombinované nejistoty uváděné u hodnot konvenčního radiouhlíkového stáří odpovídají pravděpodobnosti přibližně 68 % (*Curie 1995*).

Interpretace naměřených aktivit

Pro aktualizované určení stáří vzorků (překalibrování) byl použit kalibrační program OxCal4.4, v souladu s dostupnými údaji byla použita kalibrační křivka IntCal20 (*Bronk Ramsey 2009; Reimer et al. 2020*). Po přiřazení nejistot daných radiouhlíkovou kalibrační křivkou byly konvenční radiouhlíkové stáří a jeho kombinovaná nejistota přepočteny na interval (intervaly) kalibrovaného stáří, viz *tab. 2* (pro interval nejistoty 2s stanovení aktivity ¹⁴C, který odpovídá pravděpodobnosti přibližně 95 %).

Celková míra absolutní pravděpodobnosti **P** uvedeného intervalu kalibrovaného stáří vycházela z rozšířené kombinované nejistoty stanovení ¹⁴C (2s) a byla vypočtena kalibračním programem.

Lab. č.	Popis datovaného vzorku	Konvenční radiouhlíkové stáří (léta BP)	Kalibrované stáří, hlavní interval* (léta AD/BC)	P (%)
15_569	Klecany I 2015, hrob – objekt 5/82	1162 ± 33	773–978 AD	96
16_155	Klecany Ao 10765	3246 ± 20	1540–1446 BC	95

Tab. 2. Výsledek datování kolagenu (* spojený interval, podrobněji v příloze k protokolu).

3 Pro účely datování se předpokládá, že stáří datovatelné formy uhlíku je v celém zpracovaném podílu ze vzorku stejné.

Níže jsou pro výsledky analýzy uvedeny kalibrační diagramy (křivka průběhu hustot pravděpodobnosti je přidružena k vodorovné ose diagramu) spolu s podrobným výpisem intervalů kalibrovaného stáří pro hladiny pravděpodobností 95 a 68 %.

Kalibrace výsledků byla aktualizována pomocí křivky IntCal20.

Kalibrace výsledků analýzy ^{14}C , příloha k datovacímu protokolu

OxCal v4.4.1 Bronk Ramsey (2020); r:5

Atmospheric data from Reimer et al. (2020)

15_569 R_Date(1162,33)

68,3% probability

776AD (7.8%) 788AD

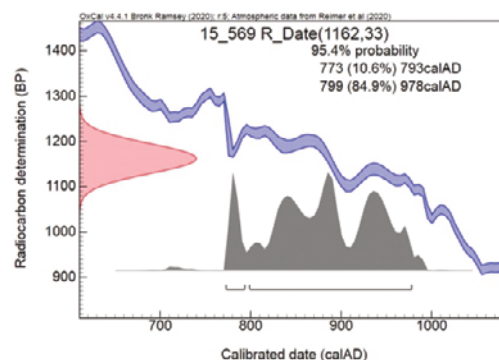
827AD (41.7%) 897AD

922AD (18.8%) 953AD

95.4% probability

773AD (10.6%) 793AD

799AD (84.9%) 978AD

16_155 R_Date(3246,20)

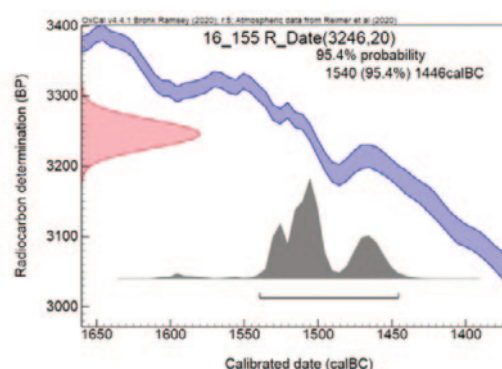
68.3% probability

1532BC (56.6%) 1497BC

1473BC (11.7%) 1462BC

95.4% probability

1540BC (95.4%) 1446BC

Příloha 3

Xylotomická analýza vzorku z hrobu 5

Romana Kočárová

Analýzovaný vzorek z hrobu 5 obsahoval několik zlomků nezuhelnatěného dřeva interpretovaných jako dřevo z rakve.

Po provedení čerstvých lomných ploch (transversální, radiální a tangenciální zlom) byly zlomky dřeva přímo prohlíženy pod světelným mikroskopem uzpůsobeným pro prohlížení v dopadajícím světle (episkopický mikroskop) při zvětšení 50×, 100× a 200×. Pro determinaci byla použita literatura k určování dřeva a uhlíků (*Schweingruber 1978*) a internetové klíče k určování dřeva a uhlíků středoevropských dřevin.⁴

Vzorky jehličnatého dřeva bez pryskyřičných kanálků byly determinovány jako jedle (*Abies*). Identifikováno bylo 22 zlomků o celkové hmotnosti 0,6632 g pocházejících pravděpodobně z jednoho kusu dřeva. Dřevo jedle bylo v raném středověku používáno k výrobě rakví v kombinaci s borovým dřevem. Analogie nálezů jedlového dřeva v kontextu kostrových hrobů jsou známy z již publikovaných výzkumů z Klecan (*Kočárová – Kočár 2010*) nebo z nedalekého Žalova (*Kočárová – Kočár – Kaplan 2012*).

4 *Schoch, W. – Heller, I. – Schweingruber, F. H. – Kienast, F.* Wood anatomy of central European Species [webová stránka] c2004. Dostupné z www.woodanatomy.ch; *Schweingruber, F. H. et al.* Wood identification [webová stránka] c2005. Dostupné z http://homepage.uibk.ac.at/homepage/c717/c717189/eng/wood_eng.html.

Prameny a literatura

- Acsádi, G. – Nemeskéri, J. 1970: History of human life and mortality. Budapest.
- Bartelheim, M. 1998: Studien zur Böhmisches Aunjetitzer Kultur – Chronologische und chorologische Untersuchungen, Teil 1, 2. Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie 46. Bonn.
- Blajerová, M. 1988: Antropologický posudek o kostrových pozůstatcích z pohřebiště u Jízdárny na Pražském hradě. Památky archeologické 79, 447–450.
- Böhm, J. 1939: Klecany (okr. Praha-venkov). Hlášení 3254/39. Archiv ArÚ AV ČR, Praha, v. v. i.
- Borkovský, I. 1975: Svatojiřská bazilika a klášter na Pražském hradě. Praha.
- Bouzek, J. – Koutecký D. 1980: Mohylové a knovízské kostrové „pohřby“ v jamách ze severozápadních Čech. Památky archeologické 71, 360–432.
- Bronk Ramsey, C. 2009: Bayesian analysis of radiocarbon dates. Radiocarbon 51(1), 337–360.
- Brunner, M. – von Felten, J. – Hinz, M. – Hafner, A. 2020: Central European Early Bronze Age chronology revisited: A Bayesian examination of large-scale radiocarbon dating. PLoS ONE 15(12): e0243719, <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0243719>.
- Brůžek, J. 2002: A method for visual determination of sex, using the human hip bone. American Journal of Physical Anthropology 117, 157–168.
- Curie, L. A. 1995: Nomenclature in Evaluation of Analytical Methods Including Detection and Quantification Capabilities (IUPAC Recommendation 1995). Pure & Appl. Chem. 67(10), 1699–1723.
- Čihák, R. 2011: Anatomie I. Třetí, upravené vydání. Praha.
- Ernée, M. – Langová M. et al. 2020: Mikulovice. Pohřebiště starší doby bronzové na Jantarové stezce. Památky archeologické – Supplementum 21. Praha.
- Ernée, M. – Profantová, N. a kol. 2011: Pohřebiště únětické kultury v Klecanech, okr. Praha-východ. Archeologické rozhledy 63, 307–330.
- Ferembach, D. – Schwidetsky, I. – Stloukal, M. 1979: Empfehlungen für die Alters- und Geschlechtsdiagnose am Skelett. Homo 30/2, 1–32.
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 1997: Archeologie na Pražském hradě. Praha – Litomyšl.
- Frolík, J. – Smetánka, Z. 2014: Pohřebiště v Lumbeho zahradě na Pražském hradě. Díl I. Katalog. Castrum Pragense 12. Praha.
- Frolík, J. – Tomková, K. – Žegklitz, J. 1988: Výzkum slovanského pohřebiště v jižním křídle Jízdárny Pražského hradu. Památky archeologické 79, 424–455.
- Gupta, S. K. – Polach, H. A. 1985: Radiocarbon dating practises at ANU. Canberra.
- Hnízdová, I. 1954: Otázka věteřovských tvarů v české únětické kultuře. Památky archeologické 45, 193–218.
- Horáčková, L. – Strouhal, E. – Vargová, L. 2004: Základy paleopatologie. Brno. In: J. Malina, ed., Panoráma biologické a sociokulturní antropologie: Modulové učební texty pro studenty antropologie a „příbuzných“ oborů, 15. svazek. Brno.
- Jiráň, L. 1987: Klecany, okr. Praha-východ, Výzkumy v Čechách 1984–1985, 248.
- Jiráň, L. ed. 2008: Archeologie pravěkých Čech 5. Doba bronzová. Praha.
- Jull, A. J. T. – Burr, G. S. – Beck, J. W. – Hodgins, G. W. L. – Biddulph, D. L. – Gann, J. – Hatheway, A. L. – Lange, T. E. – Lifton, N. A. 2006: Application of accelerator mass spectrometry to environmental and paleoclimate studies at the University of Arizona. Radioactivity in the Environment 8, 3–23.
- Knor, A. 1937: Klecany (okr. Praha-venkov), č. j. 1945/37. Dokument C-TX-193701945. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/C-TX-193701945>.
- Knußmann, R. 1988: Anthropologie. Handbuch der vergleichenden Biologie des Menschen. Band I: Wesen und Methoden der Anthropologie. Stuttgart – New York.
- Kočárová, R. – Kočár, P. 2010: Analýza dřevěných artefaktů z Klecan. In: Profantová, N. a kol., Klecany. Raně středověká pohřebiště. 2. svazek. Praha, 27–28.
- Kočárová, R. – Kočár, P. – Kaplan, M. 2012: Analýza uhlíků a dřev ze žalovských pohřebišť. In: Tomková, K. a kol., Levý Hradec v zrcadle archeologických výzkumů. Pohřebiště. Díl I. Praha, 348–343.
- Kromer, B. – Lindauer, S. – Synal, H.-A. – Wacker, L. 2013: MAMS – a new AMS facility at the Curt-Engelhorn Centre for Archaeometry, Mannheim, Germany. Nuclear Instruments and Methods in Physics Research B 294, 11–13.
- Krumphanzlová, Z. 1961: K otázce vampyrismu na slovanských pohřebištích. Památky archeologické 52, 544–549.

- Krutina, I. 2011:* Klecany, okr. Praha-východ. Výzkumy v Čechách 2008, AMČR akce C-9107295A.
- Kuna, M. 1982:* Tursko, okr. Praha-západ, Výzkumy v Čechách 1978–1979, 139–140.
- Kuna, M. 1984:* Roztoky, okr. Praha-západ, Výzkumy v Čechách 1980–1981, 111–112.
- Law, I. A. – Hedges, R. E. M. 1989:* A semi-automated bone pretreatment system and the pretreatment of older and contaminated samples. *Radiocarbon* 31(3), 247–253.
- Limburský, P. a kol. 2018:* Pohřební areály únětické kultury ve Vliněvsi. Praha.
- Longin, R. 1971:* New method of collagen extraction for radiocarbon dating. *Nature* 230, 241–242.
- Lovejoy, C. O. 1985:* Dental wear in the Libben population: its functional pattern and role in the determination of adult skeletal age at death. *American Journal of Physical Anthropology* 68, 47–56.
- Meindl, R. S. – Lovejoy, C. O. 1985:* Ectocranial suture closure: a revised method for the determination of skeletal age at death based on the lateral-anterior sutures, *American Journal of Physical Anthropology* 68, 57–66.
- Mattiello, L. 2016:* Klecany, okr. Praha-východ. In: Lutovský, M a kol., Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2015. *Archeologie ve středních Čechách* 20, 906.
- Mattiello, L. – Němcová, A. – Cimbůrková P. 2023:* Kostrový pohřeb v sídlištní jámě knovízské kultury z Turska, okr. Praha-západ. *Archeologie ve středních Čechách* 27, 133–156.
- Martin, R. – Saller, K. 1957:* *Lehrbuch der Anthropologie*. Stuttgart.
- Molnár, M. – Janovics, R. – Major, I. – Orsovski, J. – Gönczi, R. – Veres, M. – Leonard, A. G. – Castle, S. M. – Lange, T. E. – Wacker, L. – Hajdas, I. – Jull, A. J. T. 2013:* Status report of the new AMS ^{14}C sample preparation lab of the Hertelendi Laboratory of Environmental Studies (Debrecen, Hungary). *Radiocarbon* 55(2–3), 665–676.
- Molnár, M. – Rinyu, L. – Veres, M. – Seiler, M. – Wacker, L. – Synal, H.-A. 2013:* EnvironMICADAS: a mini ^{14}C -AMS with enhanced gas ion source interface in the Hertelendi Laboratory of Environmental Studies (HEKAL), Hungary. *Radiocarbon* 55(2–3), 338–344.
- Moucha, V. 1963:* Die Periodisierung der Úněticer Kultur in Böhmen. In: *Sborník Československé společnosti archeologické* 3. Brno, 9–60.
- Murail, P. – Brůžek, J. – Houët, F. – Cunha, E. 2005:* DSP: A tool for probabilistic sex diagnosis variability in hip-bone measurements. DSP: Un outil de diagnose sexuelle probabiliste à partir des données métriques de l'os coxal. *Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris* 17, 3–4, 167–176.
- Orsovski, G. – Rinyu, L. 2015:* Flame-sealed tube graphitization using zinc as the sole reduction agent: precision improvement of Environ MICADAS ^{14}C measurements on graphite targets. *Radiocarbon* 57(5), 979–990.
- Ortner, D. J. 2003:* Identification of pathological conditions in human skeletal remains. Elsevier.
- Petršáková, K. – Světlík, I. – Varadzin, L. 2020:* Pohřby dětí z období únětické kultury v Praze Běchovicích. Příspěvek k pohřbívání dětí ve starší době bronzové. *Archaeologica Pragensia* 25, 61–83.
- Plesl, E. 1952:* Klecany, okr. Praha-sever. Hlášení 3463/1952, Dokument C-TX-195203463. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/C-TX-195203463>.
- Profantová, N. 2008:* Klecany, okr. Praha-východ. Výzkumy v Čechách 2005, 101.
- Profantová, N. 2009a:* Raně středověké pohřebiště Klecany I – přínos výzkumu v roce 2005. In: Dresler, P. – Měřinský, Z. (eds.), *Archeologie doby hradištní v České a Slovenské republice. Archaeologia mediaevalis Moravica et Silesiana – Supplementum* 2. Brno, 82–93.
- Profantová, N. 2009b:* Nálezová zpráva o záchranném výzkumu v ulici Na Hradišti 393, v Klecanech. Dokument C-TX-200915849. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/C-TX-200915849>.
- Profantová, N. 2009c:* Klecany, okr. Praha-východ. Výzkumy v Čechách 2006, 76–77.
- Profantová, N. 2012:* Nálezová zpráva ze záchranného výzkumu v Klecanech, okr. Praha východ, ul Na vinici čp. 395 (p. Lamm). Dokument CTX201202675. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.
- Profantová, N. 2018a:* New archaeological evidences of traces of pagan rituals in Bohemia. In: Lux, J. – Štular, B. – Zanier, K. (ur.), *Slovani, naša dedičina*. Ljubljana, 108–122.
- Profantová, N. 2018b:* Nové poznatky o raně středověkém pohřebišti Klecany I, okr. Praha-východ. In: *Archeologické výzkumy v Čechách 2017. Sborník referátů z informačního kolokvia. Zprávy České archeologické společnosti – Supplément* 109. Praha. 30.
- Profantová, N. 2019:* Nálezová zpráva ze záchranného výzkumu rodinného domu na parcele 365/3 (ul. Čs. armády) v Klecanech v březnu a na podzim r. 2017. Dokument C-TX-201900043. Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i. Dostupné z: <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/C-TX-201900043>.

- Profantová, N. 2021: Závěsná kaptorga z Klecan. In: Mařík, J. – Musílek, M. – Sommer, P. (eds.), Svatá Ludmila. Žena na rozhraní věků. Praha, 260–261.*
- Profantová, N. 2022: A New Type of Animal Style Jewellery from the Klecany I Burial Ground and the so called Prague "Silver Workshop". In: Bierman, F. – Kieseler, A. – Pernicka, E. – von Richthofen, J. (eds.), Frühmittelalterliches Hacksilber im nordlichen westslawischen Raum – Archäologie und Archäometallurgie. Beiträge der internationalen Konferenz im Kulturhistorischen Museum Görlitz, 18./19. Oktober 2019. Studien zur Archäologie Europas 36. Bonn, 263–279.*
- Profantová, N. a kol. 2010: Klecany. Raně středověká pohřebiště. 2. svazek. Praha.*
- Profantová, N. a kol. 2015: Klecany. Raně středověká pohřebiště. 1. svazek. Praha.*
- Profantová, N. – Profant, M. 2000: Encyklopedie slovanských bohů a mýtů. Praha.*
- Reimer, P. J. – Austin, W. E. N. – Bard, E. – Bayliss, A. – Blackwell, P. G. – Bronk Ramsey, C. – Butzin, M. – Cheng, H. – Edwards, R. L. – Friedrich, M. – Grootes, P. M. – Guilderson, T. P. – Hajdas, I. – Heaton, T. J. – Hogg, A. G. – Hughen, K. A. – Kromer, B. – Manning, S. W. – Muscheler, R. – Palmer, J. G. – Pearson, C. – van der Plicht, J. – Reimer, R. W. – Richards, D. A. – Scott, E. M. – Southon, J. R. – Turney, C. S. M. – Wacker, L. – Adolphi, F. – Büntgen, U. – Capano, M. – Fahrni, S. M. – Fogtmann-Schulz, A. – Friedrich, R. – Köhler, P. – Kudsk, S. – Miyake, F. – Olsen, J. – Reinig, F. – Sakamoto, M. – Sookdeo, A. – Talamo, S. 2020: The IntCal20 Northern Hemisphere Radiocarbon Age Calibration Curve (0–55 cal kBP). Radiocarbon 62(4), 725–757.*
- Rinyu, L. – Molnár, M. – Major, I. – Nagy, T. – Veres, M. – Kimák, Á. – Wacker, L. – Synal, H.-A. 2013: Optimization of sealed tube graphitization method for environmental ¹⁴C studies using MICADAS. Nuclear Instruments and Methods in Physics Research B 294, 270–275.*
- Rinyu, L. – Orsovski, G. – Futó, I. – Veres, M. – Molnár, M. 2015: Application of zinc sealed tube graphitization on sub-milligram samples using Environ MICADAS. Nuclear Instruments and Methods in Physics Research Section B 361, 406–413.*
- Salaš, M. 1990: Únětická sídlištní jáma s lidskými kosterními pozůstatky na Cezavách u Blučiny. Památky archeologické 81, 275–307.*
- Schmitt, A. 2005: Une nouvelle méthode pour estimer l'âge au décès des adultes à partir de la surface sacro-pelvienne iliaque. A new method to assess adult age at death from the iliac sacro-pelvic surface. Bulletins et Mémoires de la Société d'Anthropologie de Paris 17(1–2), 89–101.*
- Schmitt, A. 2008: Une nouvelle méthode pour discriminer les individus décédés avant ou après 40 ans à partir de la symphyse pubienne. A new method based on the pubic symphysis in order to discriminate the individuals dead before and after 40 years old (en). Journal de médecine légale droit médical 51(1), 15–24.*
- Schneider, R. J. – McNihol, A. P. – Nadeau, M. J. – Reden, K. F. 1995: Measurements of the Oxalic Acid II/Oxalic Acid I Ratio as a Quality Control Parameter at NOSAMS. Radiocarbon 37(2), 693–696.*
- Schweingruber, F. H. 1978: Mikroskopische Holzanatomie. Zug.*
- Sjøvold, T. 1990: Estimation of stature from long bones utilizing the line of organic correlation. Human Evolution 5, 431–447.*
- Smejtek, L. 2005: Praha bronzová. In: Lutovský, M. – Smejtek, L. a kol., Pravěká Praha. Praha, 349–459.*
- Smejtek, L. – Profantová, N. – Ernée, M. 2012: Bronzový mečik z Klecan, okr. Praha-východ. In: Kujovský, R. – Mitáš, V. (eds.), Václav Furmánek a doba bronzová. Zborník k sedemdesiatym narodeninám. Nitra, 367–371.*
- Smetánka, Z. 1988: Stopa magického jednání na pohřebišti za Jízdárnou Pražského hradu. Předběžná zpráva, Sborník Kruhu přátel Muzea hlavního města Prahy 1, 47–55.*
- Smetánka, Z. – Hrdlička, L. – Blajerová, M. 1974: Výzkum slovanského pohřebiště za Jízdárnou Pražského hradu v roce 1973. Archeologické rozhledy 26, 386–405, 433–438.*
- Stuchlík, S. 1987: Únětické pohřebiště v Mušově. Studie Archeologického ústavu Československé akademie věd v Brně 14/2. Praha.*
- Stuiver, M. – Polach, H. 1977: Reporting of ¹⁴C data. Radiocarbon 19(3), 355–363.*
- Tomášek, M. 1997: Půdy České republiky. Praha.*
- Tomková, K. 2005: Hmotná kultura raně středověkých pohřebišť Pražského hradu a jeho předpolí. In: Tomková, K. a kol., Pohřbívání na Pražském hradě a jeho předpolích, Díl I.1 – textová část. Castrum Pragense 7. Praha, 217–304.*
- Turková, D. – Krutina, I. 1985: Klecany, okr. Praha-východ, Výzkumy v Čechách 1982–1983, 58–59.*
- Walker, P. L. 2008: Sexing skulls using discriminant function analysis of visually assessed traits. American Journal of Physical Anthropology 136(1), 39–50.*

- Zemanová, P. 2018: Hoštice, okr. Praha-východ. In: Lutovský, M. a kol., Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2017. *Archeologie ve středních Čechách* 22, 754–755.
- Zemanová, P. 2019: Hoštice, okr. Praha-východ. In: Lutovský, M. a kol., Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2018. *Archeologie ve středních Čechách* 23, 744.
- Zemanová, P. 2020: Hoštice, okr. Praha-východ. In: Lutovský, M. a kol., Terénní výzkumy Ústavu archeologické památkové péče středních Čech v roce 2019. *Archeologie ve středních Čechách* 24, 626.
- Zich, B. 1996: Studien zur regionalen und chronologischen Gliederung der nördlichen Aunjetitzer Kultur. *Vorgeschichtliche Forschungen* 20. Berlin – New York.

Late Únětice culture settlement finds and an early medieval grave from Klecany near Prague

In 2015, a small-scale rescue excavation was carried out in Klecany (Prague-East district) in an area from which numerous Únětice culture (Fig. 2a) and early medieval finds (Fig. 2b) are known (Ernée – Profantová 2011; Profantová et al. 2010; 2015). Although this area was repeatedly disturbed by numerous modern linear excavations, this rescue excavation complemented the available findings by unearthing six settlement features and one grave (Figs. 3–6). The settlement features included four storage pits (features 1, 2, 3, 6 – Figs. 7, 8, 12, 13), one trough-shaped feature (feature 7 – Fig. 14) and one indeterminate feature which turned out to be rather a geological anomaly (feature 4). Storage pit no. 6 (Figs. 12, 13) contained human remains. The skeleton was lying on the stomach with its arms under the body and its head to the southwest. The sex of the buried person (aged 20–29 years) could not be determined – the gracility of the skeleton pointed to a woman, but the mandible showed male features. In addition to the human skeleton, the fill also contained fragments of daub, earthenware vessels, animal bones, stone grinding slabs and a chert arrowhead. Based on analysis of the pottery, all four storage pits can be dated to the late phase of the Únětice culture (Figs. 15–18). The results of radiocarbon dating were, however, surprising. They placed the age of the human remains from feature 6 within the timeframe of 1540–1446 BC, which, according to existing knowledge, is rather characteristic of the Tumulus culture. A possible explanation for this discrepancy could be the extreme interval of the calibration curve. Similar explanations have been given for the anomalies observed in the Únětice culture cemeteries of Mikulovice or Miškovice (Ernée – Langová 2020, 496–497; Limburský et al. 2018, 497). Generally speaking, it can be concluded that several more remains of settlement dating back to the late phase of the Únětice culture were documented in Klecany, whereas at least feature no. 6 belongs to its final phase.

The last of the features (feature 5, Fig. 9–11) was a shallow, heavily disturbed grave pit of rectangular shape. It contained the burial of a man aged 55 years or older, presumably placed in a wooden coffin made of fir, of which only the remains of the top board and part of the left side wall have survived. The only identified grave good (?) was a single human tooth which was found at the waist of the deceased man (Fig. 11). The grave can be placed in the late 9th to the first two thirds of the 10th century based on radiocarbon dating and is certainly related to a burial area in its vicinity which is gradually being investigated.

English by Jan Machula

Fig. 1. Location of the site on a map of Bohemia.

Fig. 2. Map showing the excavation site and the nearest Early Bronze Age (a) and early medieval (b) settlement.

Fig. 3. Section of a cadastral map showing the excavation area and features.

Fig. 4. In the foreground, there is feature no. 6. Settlement features nos. 1, 2, 3 are visible in front of the digger.

Fig. 5. Behind a pile of earth in the foreground, there is an early medieval grave (feature 5).

Fig. 6. Overall plan of the excavation area.

Figs. 7. and 8. Drawing and photographic documentation of features 1–3 (1 – daub, 2 – charcoal).

Figs. 9. and 10. Drawing and photographic documentation of feature 5 (early medieval grave).

Fig. 11. Feature 5. Closeup of the chest of the deceased individual and the remains of a wooden structure. The arrow indicates a human tooth.

Figs. 12. and 13. Drawing and photographic documentation of feature 6.

Fig. 14. Drawing documentation of feature 7.

Fig. 15. Feature 1. Ceramic finds.

Fig. 16. Features 1, 2 and 3. Ceramic finds.

Fig. 17. Features 1, 3, 5 and 6. Ceramic finds and chipped lithic industry.

Fig. 18. Features 6. Ceramic finds.

Lucia Mattiello, Petra Zemanová, Ústav archeologické památkové péče středních Čech, Nad Olšinami 448/3,
100 00 Praha 10
lucia.mattiello@uappsc.cz
petra.zemanova@uappsc.cz

Romana Kočárová, Ústav botaniky a zoologie, Přírodovědecká fakulta, Masarykova univerzita, Kotlářská 2,
611 37 Brno
rkocarova@seznam.cz

Petra Stránská
petra.vinohrady@seznam.cz

Ivo Světlík, Ústav jaderné fyziky AV ČR, v. v. i., Na Truhlářce 39/64, 180 86 Praha 8
svetlik@ujf.cas.cz